

Šventųjų asmenybės kalba
apie Dievą.

Religinis pasiruošimas šeimos gyvenimui.

Gegužinių pamaldų kilmė Lietuvoje.

Jėzuitų vaidmuo Lietuvos atkatalikinime.

Ar religija priešinga mokslui?

Meilė ir atvirumas, ruošiantis moterystei.

T U R I N Y S

MARIJOS MĖNUO — J. Vaišnora, M.I.C.	129
ARKIVYSKUPO LAIŠKAS LIETUVIAMS — Arkiv. J. Skvireckas	134
ŠVENTŲJŲ ASMENYBĖS ĮRODO DIEVO BUVIMĄ — Ignas Naujokas	136
AR AŠ ESU TIK MEDŽIAGA? — Dr. J. Mačernis	139
RELIGINIS - MORALINIS PRISIRENGIMAS MOTERYSTEI — Kan. V. Zakarauskas	142
MEILĖS PRISIPAŽINIMAS — J. Vaišnys, S. J.	146
JĖZUITŲ VAIDMUO LIETUVOS ATKATALIKINIME — Z. Ivinskis	151
AR RELIGIJA PRIEŠINGA MOKSLUI? — Dr. J. Mačernis	155
GYVENIMO TIKSLAS — Raganėlė	158
TĖVYNĖS MEILĖ NEDALOMA — Pr. Alšėnas	3 virš. psl.

"Laiškai Lietuviams" leidžiami Tėvų Jėzuitų kas mėnesį, išskyrus liepos-rugpjūčio dvimėnesinį. Metinės prenumeratos kaina du doleriai. Atskiras numeris 20 centų.

Redaktorius — Juozas Vaišnys, S. J.

Redakcijos nariai: Jonas Borevičius, S. J.

ir Bruno Markaitis, S. J.

Administratorius — Petras Kleinotas, S. J.

Redakcijos ir Administracijos adresas: 5541 S. Paulina St., Chicago 36, Illinois.

Telefonas: HEmlock 4-1677.

LETTERS TO LITHUANIANS. Published monthly except July and August, when bi-monthly, by The Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 5541 S. Paulina St., Chicago 36, Illinois. Tel. HEmlock 4-1677. Yearly subscription two dollars. Single copy 20 cents. Entered as second class matter at the Post Office at Chicago, 111. Additional office of mailing in Putnam, Conn.

N. P. Seserų Spauštuvė, Putnam, Conn.

Viršelis ir vinjetės Sesers M. Mercedes, S. S. C.

1955 M. GEGUŽĖS (MAY) MĖN.

VOL. VI, NO. 5

MARIJOS MĖNUO

Amžių bėgyje Marijos garbei ir šlovei buvo paaukota visa, ką gražiausio gamta ir žmogus sukūrė. Todėl ir tas metų laikas, kai gamta atbunda ir pasipuošia gražiausiais žiedais, negalėjo likti nepašvęstas tai, kurią Bažnyčios liturgija vadina Jeriko rože, Libano kedru, kvapiu cinamono ir balsamo medeliu. Kadangi gamta išsiskleidžia visu savo grožiu, ypač gegužės mėnesį, jis yra paskirtas ir pašvęstas ypatingam Marijos garbinimui. Kasdieninės šio mėnesio pamaldos Marijos garbei yra vadinaamos gegužinėmis pamaldomis. Gegužės mėnesį Bažnyčia kviečia savo vaikus rinktis į Marijos šventoves, prie jos paveikslų ir nešti dvasines maldų puokštes, prigimties ir malonės žiedus.

Lietuviams, kurie taip uoliai dalyvauja gegužinėse pamaldose Marijos garbei, gali būti įdomu, kada ir kur pirmiausia atsirado šios pamaldos, kokia yra jų kilmė. Istoriniais šaltiniais remdamiesi, įvairūs autoriai duoda nevienodą atsakymą. Iš daugelio nuomonių čia parinkome tas, kurios atrodo tikriausios ir istoriškai labiausiai paremtos.

Ištiso mėnesio Marijai paaukojimo,

kaip ir kitų Marijos kulto formų, reikia ieškoti Rytuose. Jau V amž. Maž. Azijos koptai ištisą mėnesį, vadinaimą Kiahc (gruodį), kuris gamtos grožio atžvilgiu atitinka mūsų gegužės mėn., buvo skyrę ypatingai Marijos garbei. Sakoma, kad šią pamaldžią praktiką Rytuose yra įvedęs šv. Kirilas Aleksandrietis, tasai uolusis Marijos garbės gynėjas prieš Nestorijų. Iš vėlesnių amžių žinoma tiek, kad Bizantijos imperijos graikai Mariją ypatingai garbindavo rugpiūčio mėn., nes jame buvo svarbiausioji Marijos — Dangun Ėmimo — šventė. Tai matyti iš imperatoriaus Androniko II (1282 - 1328) vieno dekreto, kuriame minima, kad tasai mėnesis yra skirtas Marijos garbinimui (*Giu-mel: Les mois de Marie des Byzantins — Echos d'Orient*, 1932, p. 257-269).

Vakaruose gegužės mėnesio paskyrimą Marijai Bažnyčia pastatė prieš pagonių pavasario šventę — Florą, kuri Romos imperijoje nuo seniausių laikų buvo švenčiama nuo balandžio 13 iki gegužės 3 d. Jos metu cirkuose būdavo žaidimai, o liaudis, apsirėdžiusi drabužiais, kurie kitu metu buvo draudžiami, namus ir

galvas papuošę gėlių vainikais, keldavo orgijas, vad. florealia. Nors pagoniškosios florealijų šventės mirė drauge su pagonyste, tačiau jų pėdsakai dar ir vėlesniais amžiais buvo užsilikę liaudies papročiuose. Tai matyti iš šv. Karolio Baromejaus (1538-1584) elgesio, kuris smarkiai kovojo su šia pagoniška liekana, kuri reiškėsi įvairiomis formomis Milano mieste. Taip Bažnyčia, kaip rūpestinga motina ir pedagogė, tą laikotarpį, kuriame drauge su gamta atgyja ir žmonių prigimties aistros, pašventė Marijai, kuri savo grožiu, viršydama visokį žemišką gražumą, yra tapusi dangaus ir žemės papuošalas.

Marijos idėją, sujungtą su gegužės mėnesiu, pirmasis bus išryškinęs Ispanijos karalius Alfonsas X (1239-1284) savo poema "Cantegas de S. Maria", kurioje Mariją lygina su gegužės mėnesiu. Tas rodo, kad XIII a. Ispanijoje jau buvo ypatingas pamaldumas į Mariją gegužės mėnesį.

Šio mėnesio pamaldų Marijos garbei tam tikrų ženklų ir atbalsio viduriniais amžiais randame ir kitose vietose. Vokietijoje pal. Henrikas Seuse (+1365), tasai didysis vokiečių mistikas ir Marijos garbintojas, kaip jo gyvenime ir raštuose skaitome, ištisą gegužės mėnesį rinkdavęs gėles, jomis puošdavęs Marijos altorius ir kalbėdavęs specialias maldas (*H. S. Denifle*; H. Seuse Raštai, I, 1886, p. 162).

Kitas vokiečių — Wolfgang Seidl 1549 m. Miunchene išleido knygą "Maius Spiritualis", kurioje smarkiai pasisako prieš gegužės mėnesio profanaciją, nes tas mėnesis esąs skirtas Marijos garbei (Cfr. *Kolb: Wegweiser in die marianische Literatur*, I).

Italijoje 1676 m. Fiesole domininko-

nų novicijate buvo įkurta draugija, vad. "Comunella", kurios nariai įsipareigojo ypatingu būdu pagarbinti Mariją gegužės mėn. pradžioje. Nuo 1701 m. ši pratyba buvo praplėsta ištisam mėnesiui. To paties XVII a. gale Neapolyje, karališkoje šv. Kiliaros bažnyčioje, per ištisą gegužės mėnesį kas vakarą būdavo vienos valandos pamaldos su giesmėmis ir palaiminimu su Švč. Sakramentu.

Tai vis buvo paskira iniciatyva, įvairiose vietose įvairiai ir nevienodai pasireikšusi. Šio pamaldumo suvienodinimo ir apibendrinimo nuopelnai priklauso italų jėzuitui A. Dionisi, kuris 1725 m. Veronoje išleido knygelę "Mese di Maria, ossia Mese di Maggio, consecrato a Maria". Joje buvo surinkta paskiros šio pamaldumo pratybos ir iš jų sudaryta tam tikra sistema. Ši knygelė labai paplito ir turėjo didelės įtakos gegužinių pamaldų išpopuliarinimui. Joje gegužinių pamaldų tvarka nustatoma tokia: papuošti gėlėmis Marijos altorių ar paveikslą, prieš jį vakarais atkalbėti rožinį (rožančių), litaniją ar kitas maldas, paskaityti ką nors apie Marijos dorybes. Tokiam skaitymui kitas jėzuitas P. Lalomia 1758 parašė "Il Mese di Maggio", kuri buvo tuoj išversta į prancūzų (susilaukė net 60 laidų) bei vokiečių kalbas ir prisidėjo prie gegužinių pamaldų išplitimo Prancūzijoje ir Vokietijoje.

Iki tol gegužinės pamaldos vis dar nebuvo visoje Bažnyčioje įvestos. Prie jų dar didesnio universalumo prisidėjo jėzuitas Alfonsas Muzzarelli (1749-1813), kuris 1785 išleido knygelę "Il Mese di Maggio" ir ją su laišku išsiuntinėjo visiems Italijos vyskupams, prašydamas įvesti gegužines pamaldas visose vyskupijose. Toji knygelė XIX a. turėjo net 100 laidų ir buvo išversta į daugybę kal-

bų. Patsai Muzzarelli, 1803 m. pop. Pijaus VII pakviestas į Romą, pirmiausia gegužines pamaldas įvedė Romos jėzuitų Kolegijos studentų bažnyčioje. Iš ten jos paplito po visas Amžinojo Miesto bažnyčias, o iš čia po Prancūziją ir Ispaniją. XIX amž. gegužinės pamaldos jau yra Belgijoje ir Šveicarijoje, nuo 1840 vi-soje Austrijoje ir Vokietijoje. Kai pop. Pijus VII 1814 laimingai grįžo iš nelaisvės į Romą, jis kitais metais gegužinių pamaldų praktiką aprobavo, o 1822 m. suteikė atlaidų, kuriuos padaugino pop. Pijus IX 1859 m. Nuo to laiko visame katalikų pasaulyje, vi-sose bažnyčiose gegužės mėnesį yra laikomos pamaldos Marijos garbei (G. M. Roschini: Mariologia, II, pars III, pg. 122-127).

Lietuvoje gegužinės pamaldos įves-tos palyginti gana vėlai. Šį kartą pa-vyzdį davė ne Vilnius — sostinė, kaip būdavo kitais atvejais, bet ne-seniai įkurta Seinų vyskupija. Tos vyskupijos valdytojas (1851-1853) prelatas Butkevičius (1794-1871), kilęs iš Kretingos bajorų, kai buvo išrink-tas toms pareigoms, tuo metu buvo nuvykęs į Romą. Ten jis prisiziūrėjo gegužinių pamaldų Romos bažnyčio-se, kur jos buvo laikomos su visu iš-kilmingumu. Grįžęs 1853 m. spalio mėn. į savo vyskupiją ir paėmęs jos valdymą, pirmiausia gegužines pa-maldas įvedė Seinų katedroje, o ne-trukus ir visoje vyskupijoje (Kun. P. A.: Vygrių ir Seinų diecez. istorija — Vadovas V, p. 268). Žemaičių vysku-piją tuo metu jau valdė vysk. M. Va-lančius. Jis ir bus šių pamaldų išpla-tintojas savo vyskupijoje. Vilniaus katedroje gegužinės pamaldos įves-tos tik 1884 m. (J. Kurczewski: Kosciol Zamkowy, II, p. 294). Reikia ma-nyti, kad ir visoje Vilniaus vyskupi-joje jos atsirado ne anksčiau,

Gegužinėms pamaldoms nėra nu-statyta privalomų maldų. Kiekvieno-je vyskupijoje, įvedant gegužines pa-maldas, nurodoma ir kaip jas atlikti, todėl įvairiuose kraštuose jos yra kiek skirtingos. Lietuvoje jos suside-da iš skaitomos ar giedamos Marijos litanijos, skaitymo ar pamokslo (baž-nyčiose) ir giesmių. Populiari ir tik gegužinėse pamaldose giedama giesmė "Sveika Marija, Motina Die-vo" yra versta iš lenkų kalbos. Ver-timas labai laisvas ir smarkiai nuto-lęs nuo originalo. Net ir gaida, lenkų giesmynuose užrašyta, lietuvių lūpo-se buvo kiek perdirbta, pakeista, su-lietuvinta. Lenkiškieji giesmynai šią giesmę kildina iš Mozūrijos, tačiau jos nei autoriaus nei metų nenurodo (X. Jan Siedlecki: Spiewnik Kosciel-ny, Krakow 1947, p. 235-236).

Plačiai Lietuvoje katalikų vartota maldaknygė "Šaltinis", paaiškinime apie Marijos mėnesį, nurodo, kaip gegužines pamaldas švęsti: "Kurie negalėsime per darbus dienose to gra-žiausio Marijos mėnesio lankyti baž-nyčią ir ten būti draugininkais mel-dimosi, tiegi užveskite tas maldas po sodžius ir namus jūsų. Papuoškite (išdabinkite) gražius altorėlius ap-rinktoje ant to koplyčelėje (jei tokia sodžiuje turite), o jei ne, tai nors čys-tose seklyčiose, Abrozda Švenčiausios Marijos gražiai apkaišę, žvakes prieš jį uždegę ir visi drauge susi-rinkę dailiai užgiedokite šitą giesmę: *Sveika Marija, Dievo Motina, Kaip saulė šviesi, kaip dvasia gryna, Atmink ant mūsų savo širdyje, Melskis už mumis, Sveika MARIJA...*"

Toliau sakoma: "Labai naudingų ir pagirtų daiktų būtų, idant skaity-tojas atskaitytų ant kožnos dienos paskirtus skaitymus ir Litaniją su maldomis prie Panelės Švenčiausios iš *mojinės* knygelės" (Aukso Alto-

Stebuklingoji Dievo Motina Pažaislyje

Marija, Motina šventa,

Gėlių vainiko apsupta,

Taikos Kalne mums paskirta.

Ištiesk, maldaujame, rankas,

Išgirk savo vaikų raudas,

Globoki Nemuno lankas.

Per kančią, tremtį ir vargus

Gražink tėvynei jos vaikus,

Globok meilingai mus visus.

rius arba Szaltinis dangiszku Skarbu, Tilžėje 1919, p. 556-557).

Tame pačiame "Šaltinyje" gegužinių pamaldų tvarkoje yra paduota "Malda prie Švč. Marijos Panos par mėnesį Gegužės (Mojaus)", kurioje randame šiuos žodžius: "O Marija! o Karaliene dangaus ir žemės! Karaliene ir Motina viso svieto! Mes pavedame Tau visą svietą, bet ypatingai meldžiame Tavęs, idant malonin-gai teiktumeis žvilgterėti ant esančios čia ant žemės Sūnaus Tavo Bažnyčios. Apgink ją, o Motina, uždenk Širdžia Tavo tą Bažnyčią šventą ir nuo prispaudimų teikis ją išgelbėti. Turėk apgynime Tėvą šventą Popiežių, teipogi kunigus, tarnus Kristaus. Išprašyk nuo Sūnaus Savo, idant visoje pasaulėje tarp visų giminių svieto, o ypatingai mūsų mylimoje tėviškėje Lietuvoje ir Žemaičiuose žydėtų

broliška meilė, pakajus ir šventa vienybė..." (ten pat, p. 558).

Paraginimo visur dalyvauti gegužinėse pamaldose ir jas ruošti pas save namuose, giesmė, kurią verčiant nutolsta nuo originalo ir kuri turi "Pulkim ant kelių" motyvų ir prašymų (saugok nuo ligų, šelpk sopuliuose... duok sveiką orą... palaimink laukus mūsų šalyje, apgink nuo bado... platink vienybę, sutaikink žmones... suteik ramybę ir tt.) bei malda, kurioje išvardinama tik popiežius ir kunigai (vyskupas neminimas, nes jis bene pats maldos autorius), paminima atskirai Lietuva ir Žemaičiai, prašoma gelbėti Bažnyčią nuo prispaudimų, maldaujama pakajaus ir šventos vienybės — leidžia spėlioti, kad viso to autorius bus ne kas kitas, kaip tik pats vysk. M. Valančius. Per jo rankasėjo maldaknygės "Šal-

tinis" naujos laidos, jis prižiūrėjo jų spausdinimą Prūsijoje, jis tad lengvai galėjo įterpti į tą maldaknygę ir gegužinių pamaldų paties sustatytą tvarką.

Jau minėtoje maldoje Marija vadinama skaisčiausia, be mažiausio suteptimo, "Marija, be kaltės pradėta". Ši paskutinė invokacija buvo Bažnyčios patvirtinta ir tikintieji paraginti taip Mariją tituluoti po Nekalto Prasidėjimo dogmos paskelbimo 1854 m. Iš to, kad gegužinių pamaldų giesmės nėra "Kantičkose" Marijos giesmių skyriuje, o tik priede, tas rodytų, kad tais metais (1859) kai vysk. Valančius "Kantičkas" perredagavo ir pirmą kartą išleido, toji giesmė dar nebuvo žinoma nei vartojama. Ji tik vėliau prijungta prie "Kantičkų" gale, kaip priedas. Visa tai rodytų, kad gegužinės pamaldos Žemaičių vyskupijoje Valančiaus bus įvestos maždaug "nepakajų" ir persekiojimų metais (apie 1863 m.). Be to, kad gegužinės pamaldos taip greitai Lietuvoje paplito, kad jos visur taip vienodai buvo atliekamos, reikia spėti, kad jų autorius ir platintojas turėjo būti didelis autoritetas, kurio anuo metu labai greitai paklausyta. O anuo metu toksai buvo tik vysk. M. Valančius. Ar jam šiame reikale galėjo turėti kiek įtakos prel. B. Butkevičius, savo Seinų vyskupijoje įvedęs gegužines pamaldas, sunku pasakyti. Nors žinoma, kad prel. B. Butkevičius su vysk. Valančium santykius palaikė ir, pasiūsdamas jam savo pirmojo ganytojiško laiško lietuvišką tekstą, pabrėžė, "kad ir dalyje, atkirstoje nuo jo avinyčios (kitados dalis Seinų vysk. priklausė Žemaičių vyskupijai) neužmiršo dar kalbos senų savo tėvų" (Lietuviškoji Encikl. IV, p. 1213).

Prie progos reikia paminėti, kad gretimoje Lenkijoje gegužinės pa-

maldos pirmą kartą įvestos Varšuvoje šv. Kryžiaus bažnyčioje 1852 m. O visoje Varšuvos vyskupijoje jas įvedė arkiv. Felinskis tik 1863. Kitose Lenkijos vyskupijose: Vloclavko — 1859, Sandomiero — 1860, Polocko — 1864 (X. S. G.: Majowe naboženstvvo — Podręczna Encykl. Koscielna, XXV — XXVI, p. 171-172). Taigi,* dažnas tvirtinimas, kad Lietuvos katalikai bažnytiniame ir liturginiame gyvenime vien tik sekė ir kopijavo lenkus, nėra tikslus.

Gegužinės pamaldos Lietuvoje buvo laikomos ne tik bažnyčiose, bet ir laukuose prie kryžių, koplytėlių, privačiuose namuose, kur temstant, suskambinus varpu ar kitu instrumentu, žmonės rinkdavosi giedoti Marijos litanijos ir giesmių. Atokiau gyvenantieji pamaldas atlikdavo savo šeimos ratelyje.

Gegužines pamaldas Lietuvos kaimas stipriai pergyvendavo. Tai buvo ypatingas kaimo, liaudies pamaldumas, kuriame, šalia nustatytų dalykų, likdavo daug laisvos iniciatyvos ir kuris darydavo nepaprastai gilaus įspūdžio. Į šias pamaldas įsijungdavo visi: vaikai, rinkdami laukų gėles Marijos paveiklui papuošti, (o tas paveikslas — daugiausia Murillo "Mojinė"), jaunimas pindamas vainikus ir kitaip puošdamas Marijos altorėlį ar paveikslą, mergaitės išimdavo iš kraitinių skrynių gražiausius savo rankdarbius ir juos meniškai pritaikydavo išpuošimui seklyčios — kambario, kuriame atliekamos gegužinės pamaldos, pagaliau vyrai, vadovaudami giedojimui, moterys su-nešdamos vaškinės žvakės ir pan. Tai buvo graži, sava šeimos dvasinio pakilimo šventė.

Pamokyme apie gegužinių pamaldų tvarką, raginama paskaityti iš "mojinės" knygelės. Matyt, anuo me-

tu, kai tas paraginimas rašytas, tokia knygelė buvo. Iš po ranka turimų davinų žinome, kad kun. Petras Gomalėskis (1819-1968) jau 1853 m. parašė "Gegužės Mėnesį", kuris tačiau liko neišspausdintas rankraštyje. Tikriausiai tokių "mojinių" knygelių ilgainiui atsirado ne viena, versta ar originaliai parašyta. 1893 m. Seinų seminarijos klierikai A. Būčys, A. Civinaskas, J. Narjauskas, J. Šidlauskas, Pr. Bučiui (vėliau vyskupas) vadovaujant ir redaguojant, išvertė Smolikowskio "Marijos Mėnuo", kuris išspausdintas tik 1900 m. Vėliau, spaudą jau atgavus, gegužės mėnesio pamaldų reikalui — kasdieniniam skaitymui, turėjome keletą knygelių. Kunigai, sakydami gegužinių pamaldų trumpus pamokslėlius, ne kartą juos atspausdindavo (ypačiai paskutiniaisiais laikais). Tuo būdu gegužinės pamaldos buvo paskatinimas gaminti lietuvišką marijologinę literatūrą ir per ją skleisti Marijos garbinimą bei pažinimą Lietuvos katalikiškoje visuomenėje.

Baigiant dar reikia paminėti, kad gegužinės pamaldos kai kur buvo proga išstumti iš lietuviškų parapijų bažnyčių jau nereikalingą lenkų kalbą. Tai įvyko XIX a. gale ir XX pradžioje. Lietuviai, išsipraktikavę begiedodami Marijos litaniją ir giesmes namieje, susiorganizavę, per gegužinės pamaldas bažnyčioje užtraukdavo lietuviškai, tuo būdu atkovodami sau seniai priklausomą teisę savose bažnyčiose garbinti Dievą ir Mariją sava lietuviška kalba. Kai kur dėl to buvo riaušių, liejosi kraujas, bet lietuviškas žodis laimėjo. Tad ir šiuo atžvilgiu gegužinės pamaldos, kurių įvedimas Lietuvoje beveik sutapo su tautiniu atgimimu, buvo savųjų teisių bažnyčioje atgavimo skatintojos.

J. Vaišnora, M.I.C.

ARKIVYSKUPO LAIŠKAS LIETUVIAMS

Brangūs lietuviai katalikai,

Prieš ketverius metus gegužės 13 d. lietuvių tauta buvo paaukota Nekalčiausiai Marijos Širdžiai. Daugelis laisvojo pasaulio lietuvių parapijų, kolonijų ar atskirų kraštų bendruomenių su giliu pasitikejimu ir meile pasišventė Marijai, pasiaukodami save ir savo šeimas Jos tarnybai ir globai. Jie pasirinko šūkį:

*"Mariją mylėti trokštu visados.
Jai vienai tarnauti džiaugsmuos
ir varguos"*

Lietuviai katalikai su dideliu uolumu padaugino maldas, pagausino aukas, ir visame gyvenime Marijos garbinimo banga sukėlė naujų vilčių.

Ne taip seniai pasibaigę Jubiliejiniai Marijos metai atnešė taip pat gausių vaisių. Visas pasaulis juos šventė su pakilusia nuotaika ir atgimusia dvasia. Milijonai tikinčiųjų pamaldžiai keliavo į stebuklingąsias Marijos šventoves pelnyti jubiliejinių atleidų ir melsti paguodos nesibagiančiuose varguose skęstančiam pasauliui. Lietuvių balsas tame pasaulio chore nebuvo nustelbtas. Marijos metus lietuviai visa širdimi pergyveno ir parodė esą ištikimi Marijos garbintojai. Gausios iškilmės tiek Vokietijoje, tiek Anglijoje, Italijoje, kaip ir plačioje Amerikoje bei kituose pasaulio kraštuose leido parodyti mūsų tautos meilę ir ištikimybę pasaulio Karalienei, kurios oficialioji šventė šiais Marijos metais Šv. Tėvo buvo visam pasauliui iškilmingai paskelbta Visų Šventųjų diena.

Reikšmingi tai įvykiai ir labai svarbūs, bet jie nustos savo reikšmės, jei pasiliks kaip banga jūros pa-

viršiuje. Nuaidės giesmių aidai ir nutils. Marijos metus ir Nekalčiausios Širdies garbinimą turi sekti darbai Marijos garbei. Visas gyvenimas turi būti išjudintas, persunktas Marijos dvasia, turi paliesti sielos gėlės ir atnaujinti pasaulį. Kupinas energijos jaunimas privalo savo jėgas kreipti į amžinąjį Gėrį, Tiesą ir Grožį ir nepaskęsti materialistinio pasaulio verpstuose. Nors daug pavojų tyko jo sielą užburti ir suvilioti, atitolinti nuo Dievo ir Bažnyčios ir padaryti šio pasaulio vergais, Marijos globa ir pagalba jaunimo tikrai neapvils! Tačiau jaunimas turi likti ištikimas Jos vadovybei.

Šeimos tėvai ir motinos negali liautis budėję savo ir jiems pavestųjų sargyboje. Nuolat, kasdien, savo pavyzdžiu ir žodžiu bei darbu turi puoselėti tas kilnas dorybes, kurios mus jungia su Marija. Tik nuolatiniu pasiaukojimu, malda, nusigalėjimais ir aukomis šeimos židinyje spindi laime ir tampa tikras atspindys šventosios Šeimos Nazarete. Kasdienis šv. Rozančiaus kalbėjimas, Marijos švenčių ypatingas šventimas, Marijos paveikslų laikymas savo namų garbingiausioje vietoje, medalikėlio ar škaplierių nešiojimas, pirmųjų mėnesio šeštadienių atsisėdimo Komunijos už savo asmenišką ir kitų nuodėmę, ištikimas Dievo Įsakymų laikymas sudaro pagrindinius Marijos reikalavimus, kuriuos ir kiekviena lietuvių šeima gali ir privalo ištikimai vykdyti.

Mus pasiekė džiaugsminga žinia, kad Marijos mylėtojai skaitlingai organizuojasi į Mėlynosios Armijos sąjungą, trokštantį kaip tik įgyvendinti visus tuos Marijos duotus pasauliui apreiškimus Fatimoje. Tai reali programa ir konkretūs uždaviniai, kuriuos mes, naudodamiesi šia progą,

ir trokštame priminti visiems Lietuvos katalikams, švenčiant ketvirtąsias Lietuvos pasiaukojimo Nekalčiausiai Marijos Širdžiai metines, atnaujinkime savo uolumą ir su vis didėjančiu pasitikėjimu maldausime Marijos pagalbos ir malonės.

Šv. Bernardas savo maldoje į Mariją teisingai tvirtina: "Nuo amžių negirdėta, kad tas, kuris šaukiasi Marijos globos, nebūtų jos išklausytas!" Išklausys ji ir lietuvių tautos skundą ir prašymus ir tikrai suteiks mums ir mūsų kenčiantiems broliams Tėvynėje laisvės ir nepriklausomybės dovaną. Juk ji pažadėjo savo ištikimiesiems garbintojams ir nelaimingosios Rusijos atsivertimą ir pasaulio taiką.

Tačiau norėdami būti verti šių malonių, mes privalome, kaip Šv. Rašte sakoma, "duoti vertingų atgailos vaisių" (Mt. 3, 8), esminiai pakeisti savo gyvenimo kelią, Marijos pasiuntinybę ir Kristaus Evangeliją, imti kaip realybę ir visa siela pasišvęsti pasaulio Karalienei. Kas tarnauja Marijai — tas negali būti nuodėmės vergu. Nekalčiausioji Marijos Širdis labiausiai kenčia dėl žmonių nedėkingumo ir nuodėmių, kurios suardo bet kokią ryšį su Dievu ir iššaukia Jo rūstybę ir bausmes. Neveltui tad mes kartoju su Bažnyčia nuolankų prašymą: "Melsk už mus Šventoji Dievo Gimdytoja, kad būtumėm verti Kristaus pažadų!"

Per Nekalčiausios Panos užtarimą tikrai būsime ir mes išklausyti ir susilauksime Jos paguodos.

Dr. Juozapas J. Skvireckas,
Kauno Arkivyskupas Metropolitas

*Religingumas yra ramiais metais
surinktas kapitalas, kurio procentais
gyvename skausmo dienomis.*

G o e t h e

ŠVENTŲJŲ ASMENYBĖS ĮRODO DIEVO BUVIMĄ

Norint įsitikinti, kad už šventos asmenybės ir jo gyvenimo stovi Dievas, reikia pažinti du dalykus: 1) žmogaus prigimties moralinį silpnumą bei trapumą ir 2) šventojo labai didelį dvasinį ir moralinį pranašumą, kurs net siekia heroizmo viršūnių. Įsigilinus į tuos du faktus, parodys mums, kaip didelis tarpas yra tarp eilinio žmogaus ir šventojo, įtikins mus, kad šito tarpo savomis jėgomis peržengti žmogus negali, ir kad šventojo gyvenimo užkulisyje turi būti antgamtinė esybė ir jėga, be kurios šventojo gyvenimas nėra išaiškinamas.

Čia noriu pabrėžti, kad abu minėti faktus reikia gerai pažinti, nes tik giliai įsitikinus tų faktų gyvenimiška tiesa, paaiškės toji gili praraja, kuri yra tarp eilinio, nors ir padoriai gyvenančio tikinčiojo žmogaus ir šventojo. Toji praraja be Dievo buvimo negali būti išaiškinama. Pažinti savo moralinį trapumą, nepastovumą, pažinti savo išsišakojusį egoizmą, kurs vien sau malonumo teieško, nėra taip lengva. Tik tas įsitikina savo dvasiniu skurdu, kurs rimtai kreipia dėmesį į savo vidų ir pradeda rimtai siekti tobulybės. Antra vertus, mažai kas tepažįsta šventojo didybę ir tas svaiginančias dvasinio gyvenimo aukštumas, kuriose jis gyvena, nes nedaugelis yra išstudijavę kad ir vieno kurio nors šventojo išsamiai ir objektyviai parašyto gyvenimo. O juk tik palyginę mūsų dvasines žemumas ir net prarajas su tomis aukštumomis, į kurias yra iškilę šventieji, net ir neturėdami tikėjimo, galime pajusti, kad šventieji tai žmonės, kurie pasiekė aukščiausią, ką žmogus gali pasiekti. Jie yra tie "antžmo-

giai", apie kuriuos kalbėjo Nietzsche. Anot Raiša Maritain (žinomo prancūzų katalikų filosofo žmonos) prancūzų filosofas Bergson matė šventuosiuose ir mistikuose aukščiausią žmonijos iškilimą.

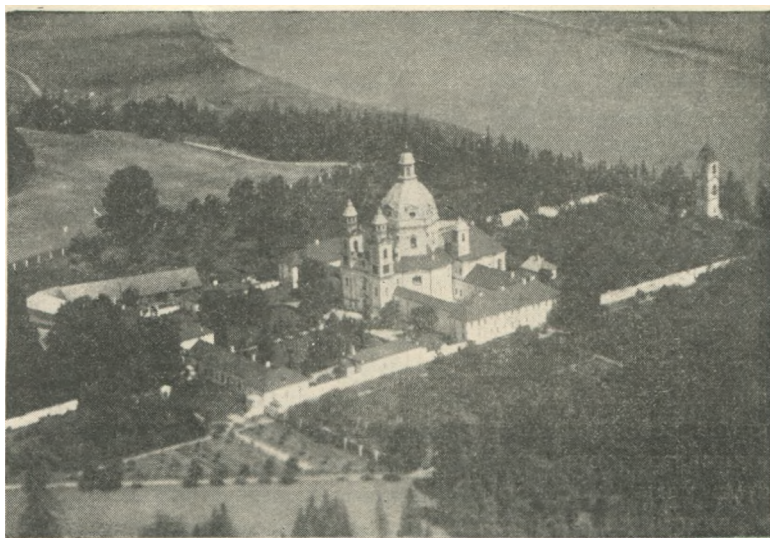
Kad iš tikro už šventojo gyvenimo turi stovėti Dievas, be kurio šventojo gyvenimas lieka neišaiškinama mįslė, tą tvirtina ir didysis filosofas Pascal. "Padaryti žmogų šventą reikia malonės, ir kas tuo abejoja, tas nežino, kas yra šventasis ir kas yra žmogus." Taip jis kalba savo "Mintyse" apie Dievo malonę, kuri šventojo gyvenimą pagrindžia ir išaiškina. Bet nereikia mums nė ypatingų autoritetų pasisakymų, kad tai galėtume suprasti. Užtenka tik kiekvienam susidurti su tikrai didelėmis pagundomis, kad įsitikintum, jog tos pagundos savomis jėgomis negali būti nugalėtos. Būdami sau atviri, tikrai suprasime, kad Gratry žodžiai yra teisingi, kai jis sako, kad "žmonės, nutolę nuo Dievo, negali atsispirti pagundai ir niekad neatsispiria". Taip toliau svarstydami ir gyvenimiško patyrimo vedami, negalėsime nepripažinti, kad už kiekvienos pastovios dorybės ir net už atskiros sunkesnės dorybės akto stovi antžmogiškos jėgos, kurios tą dorybę pagrindžia ir ją padaro galimą. Tad visai nenuostabu, kad kai kurie, susidūrę savo gyvenime su šventaisiais, iš karto už jų gyvenimo stovintį Dievą pajuto ir Jo buvimu įsitikino. Kai vienas advokatas, aplankęs Arso kleboną, buvo labai sujaudintas, jo buvo paklausta, kas ten jam padarė tokį įspūdį. Jis atsakė: "Mačiau Dievą žmoguje!" Ir Šv. Raštas sako: "Nuo stabus Dievas savo šventuosiuose,"

Iki šiol esame iškėlę šventojo gyvenimo pranašumą, lygindami jį su paprasto žmogaus gyvenimu. Šitas pranašumas, kurs, pasireikšdamas savojo "aš" paneigimu, pastato Dievą į savo gyvenimo centrą ir nesuskaitomų kasdieninių aukų kaina Dievui nusilenkia, yra labai gilus ištikinimas Dievo buvimu. Jau tuo savo ištikinimu šventasis Dievo buvimo galimybę aplinkui skelbia ir sugestionuoja. Kadangi jo gyvenimas yra kitoks negu kitų žmonių, tai kiekvieną verčia galvoti, kad tokiam savo antžmogiškam gyvenimui jis turi kitokį atramos tašką negu kiti žmonės.

Jei žvelgiame į charakteringuosius šventojo gyvenimo pasireiškimus, tai pastebime, kad įgimtomis žmogaus jėgomis tų pasireiškimų negalima išaiškinti. Kaip Mozės veidas po bendravimo su Dievu spindėjo, taip ir šventųjų gyvenime yra daug šviesos spindulių, kurių kilmės negalima gamtiškai pagrįsti. Nereikia būti net tikinčiu, užtenka tik neturėti užsispyrusios ateistinės nuotaikos, kad pajustum iš šventojo gyvenimo spindintį antgamtiškumą. Ar jų aštrios atgailos, kūno varginimai ir drauge negirdėtas darbštumas yra gamtiniai suprantami? Ar jų gyvenimas tokiu būdu nėra amžinosios gyvybės Šaltinio čiurlenimo aidas? Ar jie nėra Kristaus žodžių iliustracija, kai Jis kalbėjo apie paslaptinę dvasinę duoną, kurios valgydamas žmogus nealks per amžius? Ar šventųjų nepajudinamas stiprumas, kovojant su savo silpnybėmis, visai nesivadovaujant žmonių opinija, bet vien tik su Dievo valia besiskaitant, nesako, kad šalia jų turi stovėti Tas, apie kurį šv. Povilas sakė, kad "viską galiu tame, kurs mane stiprina"? Ar ilgose šventųjų maldose neatsispindi Tas,

apie kurį evangelijos sako, kad ištisas naktis praleisdavo maldoje į savo Dangiškąjį Tėvą? Ar šventųjų mistiški ir gilūs Dievo išgyvenimai, lydimi begalinio džiaugsmo, galėjo būti tik išgyvenimas nieko, ar už jų nesislėpė Dievas? Ar kai kurių šventųjų kūne atsiradusios žaizdos, kurios nei gyja, nei genda, nei koku nors medicinišku būdu yra galimos išaiškinti, neskelbia mums ne fizinę, bet daug aukštesnę Realybę? Ar šventieji, darydami stebuklus, nedalyvauja kažkokioje antgamtinėje Visagalybėje? Ar kai kurių šventųjų nuostabios pranašystės nėra dalyvavimas antgamtinės Esybės visažinojime? Ar pagaliau visas šventųjų gyvenimo ir heroizmo mįslingumas nėra atspindys To, kurs yra "Mįslių Mįslė"? Kaip tik bežvelgsi į šventojo gyvenimą, be Dievo buvimo jis bus nesuprantamas ir neišaiškinamas. Šventasis yra tartum rūmas su daugeliu langų. Pro kurį tik langą pažvelgsi, visur tą patį Dievą, spindintį iš viso šventojo gyvenimo, pamatysi. Čia prisimeni pirmųjų šventraščio puslapių mintį, kad žmogus yra sutvertas į Dievo panašumą. Ir kyla mintis, kad, kai eiliniai žmonės tą Dievo paveikslą savyje bedievišku gyvenimu aptemdė ir užtrynė iki nematomumo, tai šventieji jį ypatingai išryškino iki pilno jo matomumo vi-soje savo aplinkoje.

Jei šventųjų gyvenimas neišvengiamai skelbia Dievo buvimą, tai ne-nuostabu, kad jie daugelį tų, kurie su jais susidurdavo, nuvesdavo prie Dievo. Jau apie šiaip kilnų žmogų, nebūtinai šventąjį, apologetas Albert Weiss yra pasakęs: "Prie didžiausių paguodų, prie tyriausių gyvenimo džiaugsmų priklauso tai, kai šiame netobulame pasaulyje susitinkama su žmogumi, nuo kurio negalima nu-

Marijos

Šventovė

Pažaislyje.

„Š. K. Aidų» klišė

eiti be nutarimo tapti geresniu". Šiais žodžiais jis norėjo pasakyti, kad žmogus, susidūręs su gyvenimu, kuriame jaučiamas Dievo antspaudas, pradeda pats tokio gyvenimo ilgėtis, pradeda eiti dieviško gyvenimo keliu ir suranda patį Dievą.

Žmonės labiau tiki akims negu ausims. Labiau paveikiami, kai mato Dievą šventuosiuose, negu kai girdi žodžius apie Dievą. Štai kodėl daug šiandieninių Prancūzijos atsivertusių įžymybių įtikėjo, kai susidūrė su nuosekliausiu krikščionybės vykdytoju Leon Bloy. Kaip jis giliai veikė ne vieną Prancūzijos intelektualą, tai liudija Raisa Maritain savo atsiminimuose. O kiek žmonių įtikėjo, kai susidūrė su šiandieniniais stigmatizuotaisiais: su tėvu kapucinu Pijumi Italijoje ar su Terese Neumanaite Vokietijoje.

Štai kodėl, norint sėkmingiausiai kurį nors Dievo buvimu įtikinti, reikia jam duoti Dievą pajusti savyje. Žmogus, iš Dievo kilęs ir į Dievo panašumą sutvertas, turėtų Dievu spin-

duliuoti, kad kiekvienam primintų, kaip Dievo kopija, patį Originalą.

Bendrai, kai matome kuriame nors žmoguje nors ir retų kilnumo ar dorybės prasiveržimų, negalime to žmogaus laikyti bedieviu, nors jis pats save tokiu ir laikytų. Dorovinio akto ir religijos giminingumą puikiai suprato "Bernadetos Giesmės" autorius Franz Werfel, kai tvirtino, kad "kiekviename doroviniame akte jau glūdi nesąmoningas Dievo teigimas". Kad ir kažin kaip būtų aptemdytas Dievo paveikslas žmogaus sieloje, jei dar toji siela ištengia retkarčiais kilniai pasireikšti, tai giliau jaučias žmogus negali nejausti, kad tie pasireiškimai tai prasiveržimai Dievo paveikslo jame. Tą pat tvirtina ir raš. M. van der Meersch, sakydamas, kad "už kiekvieno gėrio, kurį mes sąmoningai ar nesąmoningai atliekame, visados stovi Dievas." Todėl jei kuriame nors tariamai netikinčiame žmoguje yra kilnumo prasiveržimų, dorybės aktų ir gerų darbų, tai toks žmogus ryt ar poryt virs sąmoningai

tikinčiu. Apie tokius netikinčius labai gyvenimiškai yra rašęs tėvas Lippert: "Yra nekrikščionių, kurie parodo jaudinančio grožio ir švelnumo savo netikėjime, savo pagonybėje, kurie yra nuostabiai gilūs savo ieškojime ir kuriuose yra nuostabios meilės. Kam? Nepažįstamam Dievui!" Taip, yra žmonių, kurie oficialiai yra netikintys, kurie tokiais laikomi ir kurie tokiais save patys laiko, bet kurių kilnūs pasireiškimai ir geri darbai giliau išvelgiančiam parodo, kad jų sieloje, jiems patiems to nejaučiant, yra pastatytas altorius.

kur jie nepažįstamam Dievui nusilenkia ir Jį garbina. Jei kurį būtų galima tikru bedieviu laikyti, tai tik tą, kurs yra visiškai nedoras, kuriame nepasireiškia jokių dorybės ar kilnumo pragiedrulių. Bet tokių žmonių yra labai maža.

Baigsiu kard. Faulhaberio posakiu, kurs taip šio straipsnio mintis patvirtina: "Du Dievo įrodymai visuomet pasiliks geriausi: kai tikintieji Dievą tiki ir pagal tikėjimą gyvena ir kai už tikėjimą jie miršta."

Ignas Naujokas

AR AŠ ESU TIK MEDŽIAGA?

Pasiklausykime, ką neabejotinai tikras gamtos pažinimas sako apie žmogų. Nemokytam žmogui atrodo, kas gali būti paprastesnio už smėlio grūdėlį, kurs atrodo toks ramus, be jokių pasikeitimų. Bet mokslas ižiūrėjo, kad tas grūdėlis yra labai sudėtingas ir jame vyksta judesiai neįsivaizduojamu greičiu. Ne tik tas smėlio grūdėlis, bet ir visas materialinis pasaulis nuolat juda, jame nuolat skrajoja mažytės dalelės, nuolat banguoja elektromagnetinis laukas. Tas vyksta ir mūsų kūne.

Kai mažytės oro dalelės smarkiau bombarduoja termometrą, jos išjudina termometro gyvojo sidabro daleles, kurios taip pat ima smarkiau lakioti: gyvojo sidabro tūris nuo to didėja, jis kyla aukšty. Mes sakome, kad temperatūra kyla. Bet tos oro dalelės bombarduoja ir mūsų ranką, kuri nuo to plečiasi, ir mes pajuntame šilumą. Bet ar šilumą pajunta ranka? Žinome, jog tam tikrais chemikalais galima kuriam laikui suparalyžuoti

nervų pralaidumą. Jei taip padarysime su nervais, vedančiais iš rankos į smegenis, pamatysime, kad, nors ranką ir degintume, jokios šilimos nebusime. Taigi, ne ranka ir ne rankoje esą nervai pajunta šilumą. Tad gal smegenys ją pajunta? Kai kas nors paliečia ranką, jos nervuose įvyksta tam tikros cheminės reakcijos, kurios pereina į smegenis, lydimos tam tikros elektromagnetinės bangos. Tai iššaukia ir smegenyse chemines reakcijas. Kas gi yra toji cheminė reakcija? Ogi, trumpai sakant, pasikeitimas tarp molekulių, atomų ir tarp paviršutinių elektronų. Tas paviršutinis atomų pakitėjimas, persigrupavimas yra surištas su gana dideliais energijos pasikeitimais. Jeigu vyktų *esminis* atomų pasikeitimas, tada atsipalaiduotų toki milžiniški energijos kiekiai, kaip atominėje bomboje, ir jie susprogdintų ne tik žmogų, bet gal ir visą miestą.

To nežinojo Aristotelis ir todėl taip lengvai galėjo kalbėti apie esminius

medžiagos pasikeitimus. Ne, esminiai medžiagos pasikeitimai žmogaus kūne nevyksta, ir juo labiau toji medžiaga negali gauti savybių, kurios yra svetimos bet kokiai kitai medžiagai. Pagaliau, kas gi yra esminis medžiagos pasikeitimas? Pavyzdžiui, kas įvyksta, vandenilio bombai sprogdant? Štai kas yra dabartiniam mokslui žinoma: medžiaga ir energija yra dvi to paties banguojančio elektromagnetinio lauko formos. Toji medžiaginė energija gali susiburti tarsi į vieną tašką, tokiu būdu pagimdyma medžiagą. O medžiaga dideliame žvaigždžių centre karštyje gali pavirsti spinduliuojančia energija. Neseniai ir žmogus išmoko paversti medžiagos trupinius į baisius energijos išteklius. Taigi, esminiai pasikeisdama medžiaga netaupa kita medžiaga, bet baisiais energijos kiekiais.

Bet grįžkime prie to, kas įvyksta smegenyse, kai juntame šilumą. Smegenyse, tai yra tam tikru būdu sutvarkytoje molekulių ir atomų krūvoje, vyksta dalelių lakiojimai, persigrupavimai, elektromagnetinio lauko bangavimas. Ar yra bent mažiausio panašumo tarp medžiagos dalelių lakiojimo ir to, ką vadiname šiluma ar šalčiu? Kiekvienas protiniai neaklas žmogus išžiūri, jog čia esama dviejų visiškai skirtingų dalykų: šiluma yra visai kas kita negu dalelių smarkesnis ar lėtesnis lakiojimas. Taigi, ir ne smegenyse vyksta šilimos jutimas. Medžiaginiame pasaulyje nėra nei šilimos nei šalčio. Ar tai bus žvaigždžių branduolys, ar mūsų kambario oras, ar mūsų smegenys, niekur čia nėra šilimos ar šalčio, yra tik greitesnis ar lėtesnis medžiagos dalelių lakiojimas.

Ugniagesio smegenyse dėl jį supančio karščio ir dėl sunkaus darbo

kinetinė judomoji smegenų atomų energija gali gerokai pakilti, o vis tiek jis, labai užimtas savo darbu, nejaus šilimos. Arba užhipnotizuotam žmogui galima įkalbėti, kad karštas vanduo yra šaltas, ir jis tikrai jus šaltį, nors smegenų dalelės ir smarkiau lakiotų.

Kai tam tikri oro virpėjimai užgauna ausų nervus, mes pajuntame garsą. Ir šiuo atveju smegenyse vyksta virpėjimai, kurie nėra mažiausio panašumo neturi su garsu. Medžiaginiame pasaulyje nėra garso, nėra jo nei smegenyse.

Kai tam tikro ilgio elektromagnetinės bangos pasiekia mūsų akį, jos iššaukia akies retinoje tam tikrą cheminį vyksmą, kurs persiduoda smegenims. Mes aiškiai matome, jog pati elektromagnetinė banga nėra nei raudona nei balta ir kad smegenų dalelių šokis nėra nei žalias nei mėlynas. Medžiaginiame pasaulyje nėra nei šviesos nei spalvų, visa tai yra tik mumyse, ir tai ne kūne, o sieloje.

Kai tam tikri kūneliai užgauna mūsų uoslės ar skonio nervus, tada vėl suvirpa mūsų smegenys, o mes pajuntame saldumą ar rūgštumą, šioį ar tokį kvapą. Ir vėl visa tai yra visiškai kas kita negu medžiagos dalelių šokinėjimas. Kai žmogus kanda svogūną, tada jo smegenyse vyksta tam tikras virpėjimas, bet siela tai pajus labai skirtingai, priklausomai nuo to, ar jis yra normaliam stovyje, ar jam hipnoze yra pasakyta, jog jis kanda skanų obuolį.

Kai dūžiu ar dūrimu skausmo nervuose iššaukiama cheminė reakcija, tada smegenyse vėl vyksta virpėjimas, o siela atsako skausmo pajutimu, kas vėl yra visiškai skirtinga nuo bet kokio banguojančio judėjimo. Smegenų judėjimas gali pasilik-

Malda prie kryžiaus

Lietuvos laukuose.

“Š. K. Aidų” klišė

ti tas pats ir net dar sustiprėti, o mes skausmo nepajusime, jeigu siela labai bus užimta kuo kitu arba bus hipnozės stovyje.

Taigi, matome, jog esama mažiausiai dviejų būties sluoksnių: medžiaginis pasaulis su savo atomais ir bangomis, kur nėra jokio garso, jokios šviesos, jokios šilimos ar šalčio, jokio skausmo ar malonumo; ir mūsų sielos pasaulis, kur jaučiame šviesą, spalvas, garsą, šilimą, šaltį, skausmą ir malonumą. Tik protu aklas žmogus gali nematyti, jog šitie

du pasauliai yra visiškai skirtingi. Kas to neižiūri, neturi sugebėjimo protauti. Su tokiu žmogumi nebegalima toliau kalbėti, kaip su aklu nuo pat gimimo negalima kalbėti apie spalvas, o su kurčiu apie garsus.

Kaip matome, pasiremiant dabartinės fizikos žiniomis, visai lengva yra įrodyti, kad materializmas neturi jokio pagrindo. Net nepalietę minčių, jausmų ir valios reiškinių, matome, jog sielos pasaulis yra visiškai skirtingas nuo medžiaginio pasaulio.

Dr. J. Mačernis

RELIGINIS - MORALINIS PRISIRENGIMAS MOTERYSTEI

(Tęsinys)

*Religinis pasirengimas šeimos
gyvenimui*

Šeima, kurioje yra išblėsęs religinis gyvenimas, slepia savyje mirtiną žaizdą. Tad pirmasis ir pagrindinis šeimos reikalas yra jos religinis gyvenimas. Popiežius Pijus XI savo enciklikoje "Casti conubii" rašo: "Kadangi nepažabotos kūno aistros nesiduoda kaip reikiant suvaldomos, jei pirmiau pati siela neatiduoda savo Kūrėjui nuolankaus pamaldumo ir gilios pagarbos duoklės, tai yra būtina, kad tuos visus, kuriuos saisto šventasis moterystės ryšys, pirmoj eilėj persunktų gilus ir nuoširdus pamaldumas ir kad jis gaivintų visą jų gyvenimą, o protą ir valią perimtų gili pagarba Dievo didybei..."

Krikščioniškosios šeimos gyvenime labai didelį vaidmenį vaidina vyro religingumas. Jis yra šeimos kūrėjas. Šeima jo vardą nešioja. Jis šeimos galva ir jos karalius. Jis yra tėvas ir jo autoritetas yra rišamas su dieviškuoju autoritetu. Jo šeimos šūkis: "Aš ir mano namai turi Dievui tarnauti!" Tikintis, Dievo bijąs vyras

savo šeimai yra ramstis, kai šeimą koks nors skaudus smūgis ištinka. Juk šeimos be kryžiaus nėra. Tik gilus religingumas suteiks jai jėgų kryžių kantriai pakelti. Toks vyras yra vertas ir gilios pagarbos. Jei tokį vyrą matai šeimoje meldžiantis, einant bažnyčion, priimant šventus sakramentus, kyla širdyje jam dar didesnė pagarba ir juomi pasitikėjimas. Yra tikras dalykas, kad tik religija padaro pilnai atbaigtą žmogų. Tik ji padaro jaunuolį pilną ir subrendusį vyrą, kurio globoje žmona ir vaikai yra saugūs. Tokiu jaunuoliu gali pilnai pasitikėti ir mergaitė, pasiskirdama jį sau būsimu vyru.

*Religinis pasiruošimas reikalingas
ir mergaitei*

Jaunuolis, kurs pasiskyrė mergaitei būsimą žmoną, negali būti indiferentas ir mergaitės religingumo atžvilgiu. Žmona yra šeimos širdis. Ji palaiko visą šeimos dvasią. Žmona yra šeimos gyvenimo nešėja ir palaikytoja. Ji turi palaikyti tamprus ryšius su antgamtiniais šaltiniais. Yra teisingai sakoma, kad žmona tuo daugiau yra šeimai pasišventusi, kuo labiau ji bendrauja su Dievu. Motina yra vaikų auklėtoja. Kaipgi ji galės vaikus prie Dievo vesti, jei ji pati toli nuo Jo stovės? Kaipgi ji galės palaiminti savo vaikus ir vyrą, jei ji pati gyvens be Dievo malonės?

Kartą sūnus kreipė pas savo didelės išminties ir takto tėvą, prašydamas patarimo, ar jo pasirinktoji sužadėtinė bus gera žmona. Tėvas, nieko neatsakęs, nusivedė sūnų prie kybančio ant sienos kryžiaus ir paklausė: "Ar tavo pasirinktoji sužadėtinė yra sveika?" — "Taip tėve!" — atsakė sūnus. "Jei taip, rašau nulį. Ar tavo sužadėtinė yra darbšti?" — "Taip

tėve!" Tada tėvas vėl parašęs nulį. Toliau tėvas paklausęs, ar sūnaus sužadėtinė yra taupi, mylinti vaikus, šeimynišką gyvenimą. Ir kiekvieną kartą tėvas rašęs nulius. Bet po tų visų klausimų tėvas labai surimtėjo ir paklausė sūnaus paties svarbiausio klausimo: "Ar ta mergaitė yra pamaldi?" Ir kai sūnus atsakė taip, tada tėvas prieš visus nulius parašė vienetą. Mat, visos gerosios savybės tik tada turės savo vertę, jei jas turės dievobaiminga ir Dievą mylinti mergaitė. Tik tada bus dedamas pastovus ir stiprus moterystei pagrindas, kai abu, vyras ir moteris, bus religingi. Negalima net ir įsivaizduoti tokios katalikiškos šeimos, kurios religija nėra jos siela. Užtat yra labai rizikinga kurti šeimą, kur vienas yra nutolęs nuo Dievo, arba priimti mišrios religijos moterystę. Tiesa, Bažnyčia net draudžia tokias sutuoktuves, jei nėra duotas iš anksto pasižadėjimas, kad vaikai bus auklėjami katalikiškai. Bet dažnai gyvenime būna, kad ir po iškilmingo pasižadėjimo įvyksta kitaip. O be to, reikia priminti, kad tokios mišrios moterystės yra daugiau linkusios prie išsi-skyrimų.

Skaistybės dorybės ugdymas

Priešvestuvinė skaistybė ir širdies grynumas yra labai dideli veiksniai busimosios šeimos laimingam gyvenimui. Bet ar šių dienų jaunuolis nėra praradęs šio idealo didybę? Su gilia širdgėla turime pasakyti, kad šio idealo ugdymui šiandien yra susidariusi baisi aplinka. Rodos, kad būtų lyg visai tuščios pastangos apie tai ir prisiminti. Jau atgyvenęs, nusidėvėjęs reikalas apie tai kalbėti. Argi verta plaukti prieš laiko srovę? Juk šiandien visokiausiais būdais šis idealas — ta kilnioji krikščioniškoji

gyvenimo dorybė niekinama ir net pašiepiama. Šiandien beveik kiekviename filme, kiekviename romane, nesuskaitomuose iliustruotųjų žurnalo lapuose tiek daug ir neigiamai apie ją prirašyta. Jaunimas ne tik spaudoje skaito, bet ir savo akimis mato, kaip yra niekinama skaistybės dorybė. Šiandien net viešai drįstama kalbėti apie jaunimo laisvąją meilę. Skelbiama, kad šiandien skaistybės idealas yra neįmanomas, nes tai kenkia sveikatai, ardo nervus ir pan. Bet, norint su tuo sutikti, reiktų ir Evangeliją gerokai pertaisyti ir išbraukti, nes ji gerokai pasenusi... Pirmiausia turėtume išbraukti Viešpaties žodžius: "Dangus ir žemė praeis, bet mano žodžiai nepraeis." Taip pat ir Apaštalo Povilo žodžius, kurie sako: "Jei jums ir dangaus angelas Evangeliją kitaip skelbtų, kaip kad mes skelbiame, tebūnie prakeiktas".

O vis tik mes šiandien privalome šios dorybės kilnumą drąsiai kelti aukštyn. Mes turime suprasti, kad Dievas iš žmogaus nereikalauja tokių dalykų, kurių žmogus negalėtų pasiekti. Popiežius Pijus XI enciklikoje "Casti conubii" rašo: "Kad moterystės ištikimybė spindėtų visu savo grožiu, nevedusiųjų santykiai tarp savęs turi būti žymimi skaistybės ženklais..." Dievas duoda savo pagalbą šiai dorybei pasiekti. Šv. Povilas rašo: "Viską galiu tame, kurs mane stiprina." Jaunimas šiandien nėra blogesnis, kaip kitados. Ir jis yra pajėgus siekti aukštųjų idealų, pajėgus atlikti šventus žygius. Tik viena reikia pasakyti, kad šiandien yra visai kita aplinka, kuri sunkina idealą realizuoti. Kova dėl skaistybės idealo yra sunkesnė, vargingesnė. Pada-ryta gilių žaizdų, bet mergystės skaistybės dorybė ir toliau liko nepažeis-ta, kurią su Dievo pagalba galima

Laimingiausia motinos
diena, kai pirmą kartą
žvelgia į savo mažyčio
nors dar ir užmerktas
akutes.

ir prieš moterystę išsaugoti. Ir tūkstančiai jaunuolių savo pavasario jaunatvėje ją išsaugojo.

Išpažintis

Ruošiantis moterystės gyvenimui, savęs geresniam pažinimui yra labai svarbi priemonė atgailos sakramentas — išpažintis. Tik vargas, kad ši priemonė dažnai nėra tinkamai įvertinama.

Pilnai idealaus vyro ir pilnai idealios moters nėra. Kiekvieniame rasiame neigiamų pusių. Tik labai svarbu, kiek ta geroji pusė žmoguje dominuoja, jam vadovauja. Moterystės ir šeimos laimė priklauso nuo to, kiek žmogus rūpinasi, kad jo gerosios savybės viršytų neigiamąsias, kad jis būtų geras žmogus. Mes katalikai tu-

rime ypatingą priemonę save auklėti, ko kiti mums labai pavydi. Tai atgailos sakramentas. Jis uždeda mums pareigą tikrinti sąžinę. Tai yra viena geriausių savęs kontroliavimo priemonių. Darydami gerus pasiryžimus, mes save įvedame į gerą kelią. Išpažindami savo kaltes, darome gailęstį dėl savo apsileidimų, dėl savo nepasisekimų pasiryžimuose. Kunigo suteiktas išrišimas paskatina naujai gerai pradžiai, o, be to, suteikia padedančios malonės mūsų kovai ir savęs auklėjimui.

Atgailos sakramentas duoda labai gerą progą save pastudijuoti ir paklausti: "Koks gi aš iš tikrųjų esu? Kiek esu gerame pažengęs. Kas manyje Dievui nepatinka, kai Jis į mane žiūri, klūpantį bažnyčioje, kaip

Jam patiks mano elgsena šeimos ratelyje?" Jei tokia bus daroma sąžinės sąskaita, ji atneš labai daug gerų vaisių. Tokie mūsų praktiški, su gyvenimu surišti pasiryžimai bus labai naudingi ir šeimos gyvenime.

Juo dažniau ir atviriau save teisiame, tuo bus geresnė išpažintis. Ir kuo daugiau į save susikoncentruosime, tuo didesnę pasieksime pažangą. Būtų klaidinga, jei žmogus padarytų pasiryžimus ir nuo jų lengvai pasitrauktų. Ypatingai reikia atkreipti dėmesį į tvarkos saugojimą, punktualumą, švarą, mandagumą, meilumą, pasiryžimą kitam padėti. Reikia eiti reguliariai prie išpažinties, geriausia eiti kas mėnesį. Į metus kartą jau kiekvienam krikščioniui yra per maža, juo labiau, rengiantis moterystėn.

Malda

Garsusis kardinolas Faulhaberis įspėjo jaunuosius, sakydamas: "Moterystė nėra nei koks nors gyvenimo nuotykis, nei Užgavėnių karnivalas, bet Dievo duotasis pašaukimas." Iš tikrųjų, nieko daugiau ir negalima pasakyti tam jaunimui, kuris rengiasi moterystės gyvenimui, kai tik vieną žodelį: "Melskitės!"

Mes katalikai esame pratę, kad savo svarbiame gyvenimo reikale, lemiamoje valandoje, ieškome pagalbos maldoje. Mes esame vargšai, silpni žmonės. Lengvai suklystame. Bet yra Vienas, kurs niekad neklysta. Kurs geriausiai pažįsta mus. Jis žino mūsų slapčiausius širdies kampelius. Jis, kurs mato mūsų ateitį, skaito mūsų gyvenimą, kaip iš knygos, ir kartu mus myli daug daugiau, negu kad mes galime save mylėti. Mūsų vienintelė laimingo gyvenimo paslaptis sekti Jo kelią. Mes žinome

Jo dievišką išmintį ir Jo tėvišką gerumą. Tik prie Jo jaunieji turėtų kreiptis savo gyvenimo lemiamomis valandomis, turėtų savo širdies reikaluose pasitarti, kad Jis padėtų visa pakreipti geron pusėn.

Jaunimas turi jungti rankas maldai, sprendamas svarbius savo gyvenimo reikalus. Būtų labai naudinga, kad jaunimas turėtų tam tikras susikaupimo valandas, kuriose ir moterystės klausimai nuodugniai būtų nagrinėjami. Turėtų būti rengiamos rekolekcijos, misijos, studijų dienos. Tokiu keliu pasiruošti, kad, atėjus valandai, be jokių didelių svyravimų prie altoriaus galėtų drąsiai pasiimti šventas moterystės pareigas. Dažnai tenka pastebėti, kad jaunuoliai, rengdamiesi svarbioms šeimos pareigoms, nutolsta nuo sakramentalinių malonės šaltinių. Atrodo, kad jie rengtųsi kokiam blogam darbui. Priešingai, yra labai naudinga, kad, rengiantis šeimos gyvenimui, jaunuoliai dar daugiau ir dažniau artintųsi prie šventų sakramentų.

Senas bretoniškas priežodis sako: "Kas į karą rengiasi, tas tesimeldžia vieną kartą. Kas rengiasi plaukti per jūrą, tas tesimeldžia du kartu. O kas rengiasi moterystėn, tas turi melstis tris kartus". Dar kitas priežodis sako: "Tėvai tau gali palikti namus ir žemę, bet gerą žmoną gali duoti tik Dievas."

Kan. V. Zakarauskas

Mes norime būti išganyti, bet tik ne nuo savo nuodėmių; norime būti išganyti, bet tik ne už per aukštą kainą; norime būti išganyti mums savu būdu, bet tik ne Dievo būdu.

Fulton J. Sheen

MEILĖS PRISIPAŽINIMAS

Keistas dalykas ta meilė! Atrodo, kad tai didžiausias žmogaus gyvenimo džiaugsmas ir gražiausia laimė. Atrodo, kad tai žmogaus gyvenimo tikslas ir turinys. Kaip pavasario gėlė į saulę, taip žmogus į ją visa savo prigimtimi veržiasi. Apie ją galvoja, svajoja ir sapnuoja... O vis dėlto meilė yra didžiausia žmogaus kankintoja. Kiek ašarų, kiek nemigo naktų, kiek liūdesio ir širdies skausmo ji žmogui atneša! Tikrai meilė yra karčiausio skausmo ir saldžiausios laimės mišinys. Ji jungia kančią su malonumu, liūdesį su džiaugsmu, juoda nusiminimą su skaidria viltimi. Meilė yra ryšys tarp žemės ir dangaus, ryšys tarp žmogaus ir Dievo.

Meilės džiaugsmą ir meilės liūdesį, meilės laimę ir jos tragediją pergyvena kiekvienas žmogus, ypatingai savo gyvenimo pavasarį, kai skleidžiasi jo gyvenimo žiedas. Jau nekartą jaunuolių laišakai pasiekė redakciją. Išdrįsta ir parašo. Klausia patarimo, ieško atsakymo į varginančius klausimus. Kiekvienas jaunuolis žino, kad meilė yra širdžių kalba. Bet širdis juk kalba ne žodžiais. Tačiau ta kalba kartais tokia neaiški, nežinai, ar apie meilę ar apie neapykantą šnabždama, nežinai, ar sakoma

taip ar ne. Štai ir kyla iš čia problema: ar kitam prisipažinti, kad ji myli, ar ne? Ar stengtis koku nors būdu kitą privesti prie prisipažinimo, ar pasitenkinti tik širdžių kalba?

Ką mano jaunuoliai?

Ši klausimą pastatėme jaunimui praėjusių metų pabaigoje. Atsakymų atėjo labai mažai. Atsakė tik keli berniukai, o mergaitės nutarė tylėti. Ne visų atsakiusiųjų nuomonės sutinka. Kai kurie rašo, kad prisipažinti yra būtina. Jeigu vienas neprisipažįsta, kitas turėtų stengtis, progai pasitakius, paklausti. Juk kam gi save ir kitą kankinti, kam gyventi nežinioj? Kartais gali ir pats klysti ir kitą klaidinti, gali pats labai apsigauti ir skaudžiai kitą apvilti. Aiškumas niekad nepakenks. Kartais tik nedrąsumas užčiaupia lūpas, reikia jį nugaltėti, ypač berniukui, ir ryžtis. To dažnai laukia ir mergaitė, nes ji pati nedrįsta imtis iniciatyvos ir prisipažinti, kad ji mylinti.

Kiti jaunuoliai kalba visai priešingai. Štai ką vienas rašo: "Kam gi būtinai atlikti tą prisipažinimo aktą? Kam sekti senu receptu? Argi išorinės formos ir sudramatinti meilės prisipažinimai bei pasipiršimai svarbiau už tyrą meilę? Jeigu ji apie tavo meilę sužinos tik iš prisipažinimo, tai reiškia, kad tikros meilės dar nebuvo. Tikros meilės žodžiais dar niekas nepajėgė išreikšti, žodžiai yra tik tušti komplimentai, o ne tikros meilės įrodymas."

Gaila, kad neturime mergaičių pasisakymų. Tad noriu pacituoti porą vietų iš Šatrijos Raganos "Viktutės", kur ji kalba apie panašų klausimą. Šia proga kaip tik norėčiau patarti jaunimui daugiau Šatrijos Raganos raštais susidomėti, nes iš jų dvelkia

taip jaunimui artima kilni lietuviška dvasia, kad, paskaičius vieną kitą puslapį, tikrai galima pasijusti atitrauktu nuo kasdienybės ir pakeltu aukščiau. Pigūs svetimų šalių romanai, kuriais dabar daugelis mūsų jaunuolių maitina savo dvasią, yra viena iš pagrindinių priežasčių, kad mūsų jaunimas vis tolsta ir tolsta nuo lietuviškos dvasios ir lietuviškų papročių.

Moters — pedagogės žodžiai.

Šatrijos Raganos "Viktutė", galima sakyti, yra daktaro Antano ir jaunos mergaitės Viktutės kilnios meilės istorija. Žymi mūsų pedagogė Marija Pečkauskaitė labai vaizdžiai dieno-raščio forma aprašo įvairias problemas, kurios yra įdomios kiekvienam jaunuoliui ir kiekvienai jaunuolei. Manau, bus mūsų jaunimui naudinga paskaityti čia bent porą to gražaus veikalo puslapių.

"Daktaras ir p. Juozas šaudė žuvis Ventoje, mūsų sodo gale. Alenutė ir aš nubėgome pasiveizėti. Diena buvo graži, šilta, kaip vasarą; viversiai skambėjo, lyg sidabriniai varpeliai. Atsisėdusi ant seno, palinkusio lig žemės gluosnio, pačiame paupyje, žiūrėjau tai į Ventos bangas, tai priešakin, kur juodavo pono Juozo ir daktaro siluetai. Retkarčiais dundėjo šūviai ir, toli lėkdami, byrėjo ant bangų.

Po valandėlės atėjo pas mane daktaras, sakydamas norįs minutėlę atsilsėti. Pastatęs šautuvą prie medžio, atsisėdo prieš mane. Turėjau rankoje lazdelę ir ėmiau su ja rašyti ant vandens, liepdama jam skaityti. Paskui jis užsimanė rašyti ir, paėmęs lazdelę, parašė: Myliu.

Supratau aiškiai ir parašiau vėl: Ką?

O jis jau žodžiais paklausė:

— Ar nežinai?

Man atėjo noras išgirsti aiškiai ir pasakiau:

— Iš kur žinosiu! Nežinau!

Tada jis, pasilenkęs ir man į akis žiūrėdamas, tarė:

— Tave!

Žinojau, kad tą žodį išgirsiu, tačiau pajutau, kad paraudau baisių baisesiausiai. O jis klausė toliau:

— O tamsta, Viktutė?

Kažin kokia baimė paėmė mane... Norėjau bėgti šalin, kad tik nereikėtų nieko atsakyti. Bet jis paėmė mane už rankos ir vis klausė:

— Ar myli, Viktutė? Pasakyk bent sykį, nekankink!

— Kas žino! Gal... — sukuždėjau, akis į bangas įsmeigus.

— Nežinai?! Viktutė! Ak Dieve mano!

Žvilgterėjau į jį: nuleido galvą ant rankų... Pašokau nuo gluosnio ir nuėjau namų linkui. Beeidama mačiau, kaip jis, valandėlę pasėdėjęs, paėmė šautuvą ir vėl nuėjo šaudyti lydekų. Paskui užėjo atsisveikinti — rūstus ir nuliūdęs — ir tuojau išėjo namo, skubėdamas prie ligonių, ir nebemačiau jo daugiau šįvakar...

O dabar nerimstu... Sąžinė graužia, kad vėl jį užgavau. Neturėjau teisės taip padaryti: juk gerai žinau, kad jis man už visus brangesnis, tai kodėl gi neatsakiau taip, kaip jaučiu? Pati nežinau... Taip sau, drovu man rodos ir gana.

Myliu jį ir taip kankinu — gera mano meilė! Ne! taip negalima! Kaip galint greičiau reikia pataisyti savo klaidą ir padžiuginti tą mano geriausiajį...

* * *

Žodis ištartas... Susipratome ir bus galas visai kankynei.

Šiandien bėgu su kažin koku reikalu į kabinetą, žiūriu — besėdįs

daktaras ir bedirbąs patronus. Visą laiką darbavaus virtuvėje ir viralinėje, dėl to nežinojau, kad jis yra pas mus. Man įėjus, jis pašoko ir pasisveikinęs toliau varė savo darbą, o aš priėjau arčiau pasižiūrėti. Staiga, pati nežinau kaip, pasilenkiau ir greitai, švelniai pabučiavau jam į plaukus... Ir tuojau išsigandus, ką padariau, norėjau išbėgti iš kambario, bet jis nutvėrė mane per pusę ir nepaleido.

— Viktutė, mano mylimiausioji! — šnibždėjo bučiuodamas man rankas ir žiūrėdamas į akis, o aš raudau, lyg vėžys. — Ar tai atsakymas į mano vakarykštį klausimą? Turi dabar atsakyti... dėl Dievo meilės, Viktutė!

— Ar tamsta nežinai? Atsakiau jau dabar užtekstinai...

— Ne, noriu išgirsti iš tavo lūpų! Negaliu įtikėti į savo laimę, neišgirdęs savo ausimis. Ar tau taip sunku pasakyti?! Tur būt, nejauti giliai, Viktutė!

Ką su tokiu daryti?! Pasilenkiau ir, pridėjus lūpas prie pat jo ausies, tyliai — tyliai sukuždėjau:

— Myliu tave...

Kaip sunku buvo ištarti, kad jį myliu! Tarsi kas burną užrišo... Bet pačiai klausyti malonu, ak Dieve, kaip malonu!"

Atrodo, kad jau daktarui turėjo būti aišku ir nereikėjo daugiau jokių prisipažinimų, bet po poros savaičių štai ką Viktutė dienoraštyje rašo:

"Šįvakar vaikščiodami po sodą, klausėmės lakštingalos. Paskui Alenutė ir Kaziukas nubėgo namo, tepalikome mudu su p. Antanu. Atsisojau alėjos gale ant Ventos kranto ir, atsirėmusi į medį, gėrėjau lakštingalos dainą. Ūmai pajutau, kad p. Antanas ranka švelniai mane apkabina... Pasilenkęs ir žiūrėdamas man į akis, jis paklausė:

— Viktutė, dar pasakyk, ar myli mane?

Ir, kaip visados, iš karto nepatiko man tas klausimas. Nekantriai atsakiau:

— Nesuprantu, kam klausi. Argi dar nežinai?

— Žinau, mieliausioji, bet taip malonu klausyti tų žodžių, argi tau ne? Ir kartais man rodos, kad tai sapnas, ta tokia mano laimė... Pasakyk, vientele!

— Myliu, myliu, myliu... atkartojau gal apie šimtą sykių, norėdama nors kartą pasotinti jį tuo žodžiu.

— Tai eikime pas tavo tėvelius pasakyti apie mudviejų meilę... Juk jei myli mane, tai ir eisi už manęs, ką?

— Ar eisiu? Ką beveiksi nėjus? Taip įsispraudėi į mano širdį, kad nebėra man gyvenimo be tavęs...

Laimingas, jis bučiavo man rankas. O manyje tuo tarpu pakilo nuostabus jausmas: lyg gailestis, lyg baimė ateities, lyg laimė... pati nežinojau kas, ir nepajutau, kaip akyse sužibėjo ašaros, ir jis jas pamatė.

Išsigandęs, nuliūdęs žiūrėjo į mane klausdamas:

— Viktutė, mieliausioji, kas tau?! Kuo tave užgavau? Gal tu manęs nemyli, gal rinkies? Sakyk! Jei nenori, Viktutė, neisime pas tėvelius!

Gėda man rados, kad jį vėl užgavau savo kvailumu. Nusijuokiau ir, padėjus jam ranką ant lūpų, liepiautylėti, paskui įkišau ranką jam po pažaste ir nuėjome.

Tėveliai sėdėjo gonkose. Apkabinau motušėlę.

— Matušėl, p. Antanas klausia, ar eisiu už jo...

Mama nusišypsojo, tarsi seniai laukiamą naujieną išgirdus.

— O tu, žinoma, atsakei, kad nenori... ar taip?

Turėjau prasijuokti. Išbučiavome

"Š. K. Aidų" klišė

Lietuvos jaunimas linksminasi.

tėveliams rankas, pasijuokėme, pa-
verkėme.

Vadinas, turiu jaunikį... Man gal-
voje nesutelpa, kaip tai pasidarė.
Pasirinkti visiškai svetimą žmogų ir
eiti su juo... Kaip tai keista ir baugu!

Apskritai imant baugu, bet man vi-
siškai ne..."

Daktaro ir Viktorės kritika.

Gal šiame aprašyme mūsų "mo-
derniam" jaunimui daug kas nepa-
tiks. Gal atrodys kai kas perdėta ir
perdaug saldu. Ypač daktaro elge-
sys kai kuriuos jaunuolius gali suer-
zinti. Jie sakys, kad jis dar vaikiškas,
keistas ir ne per daug protingas.
Taip, daktaras Antanas tikrai labai
skiriasi nuo mūsų dienų jaunimo. O
kuo jis ypatingai skiriasi? Savo kuk-
lumu, mandagumu, švelnumu. Mūsų

jaunimui atrodo, kad tai atgyventa,
pasenę, naivu. Jam geriau patinka
akiplėšiškumas, storžieviškumas ir
perdėta drąsa. Tačiau šiomis ypaty-
bėmis, kaip jau kadaise esame rašę,
jaunuolis gali sužavėti tik iki penkio-
likos metų "bakfišus", o rimtą su-
brendusią mergaitę patrauksi tik sa-
vo mandagumu ir švelnumu.

Gal ir Viktorės elgesys vienai ki-
tai mūsų merginai atrodys kvailokas,
bet vis dėlto tarp dabartinių lietuvių
dar galima rasti daugiau "Viktu-
čių", negu tarp berniukų "daktarų
Antanų". Viktorės elgesys daugeliui
mergaičių bus tikrai savas, artimas,
suprantamas. Viktorė, kaip ir kiek-
viena kita mergaitė, meilę jaučia la-
bai stipriai, bet ją slepia, nedrįsta
prisipažinti, atrodo, lyg norėtų ber-
niuką pakankinti ir paerzinti. Kalbėti
apie meilę jai yra malonu, "ak, Die-

ve, kaip malonu", bet prabilti vis trūksta drąsos, "tarsi kas burną užrišęs laiko".

Daktaras atrodo per daug įkyrus. Argi jam būtinai prisipyrus reikėjo kamantinėti Viktorę ir būtinai ištraukti tą žodį "myliu"? Argi jam nebuvo aišku iš viso Viktorės elgesio, po tokio ilgo ir nuoširdaus draugavimo? Visa tai psichologiškai aiškinti būtų ilgas kelias. Galima paminėti tik tai, kad moteris vyrui visados pasilieka mįslė. Ji pati gal mano, kad yra labai atvira, bet vyrui dažnai atrodo esanti užsidariusi ir pilna paslapčių. Vyras yra daugiau realistas, o moteris — romantikė. Vyras nori viską matyti ir girdėti aiškiai, konkrečiai, o moteriai patinka nedasakymai, nutylėjimai, daugtaškiai... Vyras nekartą yra patyręs moters nepastovumą, žodžių dviprasmiškumą, todėl nenurimsta, iki iš jos lūpų išgirsta aiškų, neabejotiną žodį.

Ir daktaras ir Viktorė apie vienas kito meilę žinojo, bet negalima sakyti, kad būtų buvę visu šimtu procentų tikri. Abudu buvo toki taktiški, mandagūs, tad kartais gal nebuvo taip lengva nuspręsti, ar jų elgesį ir vienas kitam palankumą aiškinti meile ar gal tik paprastu mandagumu. Tiek daktaras tiek Viktorė gal norėjo tikresnio aiškumo. O jeigu jau ir būtų buvę pakankamai aišku, vis tiek jiems abiem apie meilę kalbėti buvo malonu, ir vieno ir kito ausims žodis "myliu" buvo švelni muzika. Vis dėlto Viktorė tyli, ji niekad nebūtų ėmusi iniciatyvos. Gal būtų kančiniškas, verkusi, naktimis nemiegojusi, bet nebūtų išdrįsusi paklausti daktaro, ar jis ją myli, nebūtų jo pakvietusi eiti pas tėvelius. Ši iniciatyva priklausė vyrui.

Bet pagaliau ir vyras yra padarytas iš tos pačios medžiagos kaip ir

moteris. Jis turi tokią pat sielą, nors vienas kitas jos niuansas šiek tiek ir skiriasi. Tad ir jam kartais yra tikra kančia. Ir jam nedrąsu imtis iniciatyvos ir aiškiai paklausti. Gera, jei gausi teigiamą atsakymą, bet jei ne... Gali būti labai nejauku. Tad turėtų ir mergaitė tai suprasti ir jo per daug nekankinti. Nebūtų rimta ir gražu, jei, vyrui tik užsiminus apie meilę, ji tuoj pultų jam į glėbį. Tai būtų nekokia mergaitės atestacija. Tačiau būtų neišmintinga ir žiauru, jei visai neatsižvelgtum į kito sielą, jei nesi-stengtum jam padėti ir pašalinti abejojimus bei neaiškumus. Ir Viktorė iškart lyg spiriasi, "branginasi", vengia ištarti aiškų žodį, bet kai mato, kad jos mylimasis dėl to kenčia, ji pasistengia pirma pasitaikiusia proga sunkią padėtį palengvinti ir jo neaiškumus išsklaidyti, nors, gal būtų jai ir daug kainuoja. Jeigu būtų tylėjusi, jo vengusi, abudu būtų daug kankinęsi! ir pagaliau ta jų graži, kilni draugystė visai būtų žuvusi. Tad tas jos "pabučiavimas į plaukus" buvo lyg balzamas skaudančiai daktaro širdžiai.

Iš visa to, kas čia rašyta, manau, bus aišku, kaip įvairiuose atvejuose elgtis ir kokios taktikos laikytis. Aiškumas niekad nepakenks. Savo meilės nereikia slėpti nei nuo vienas kito nei nuo savo tėvų. Tebūna, mieli jaunuoliai, tokia jūsų meilė ir tokia draugystė, kad nesibijotumėte, vienas kitą paėmę už rankų, nueiti pas tėvelius ir prašyti jų palaiminimo savo būsimam bendram gyvenimui.

J. Vaišnys, S. J.

Ranka, kuri supa lopšį, valdo pasaulį.

W. R. Wallace

JĖZUITŲ VAIDMUO LIETUVOS ATKATALIKINIME

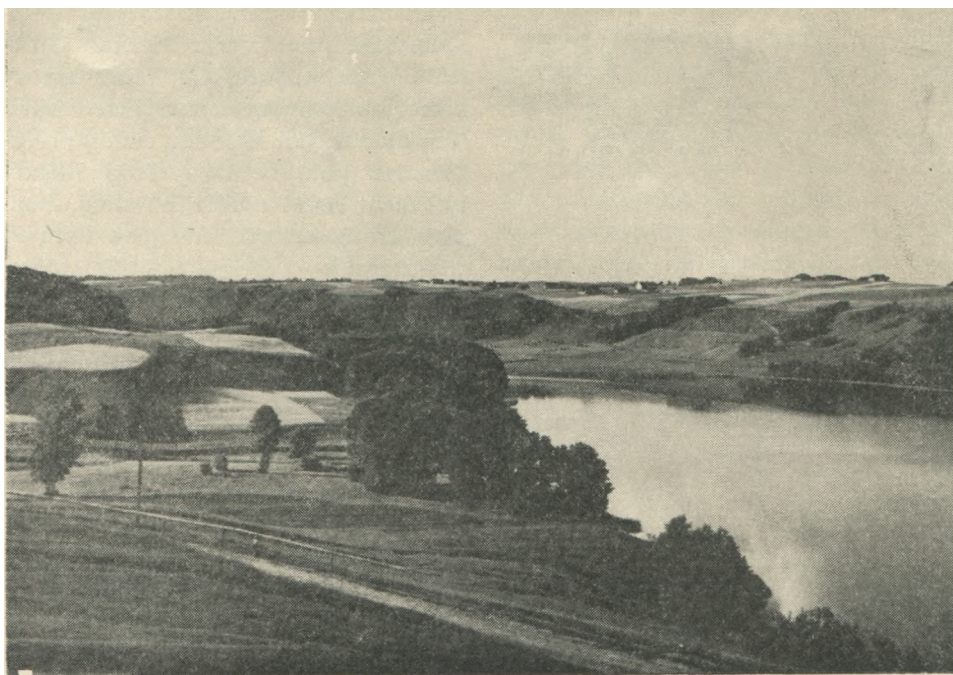
Lietuva nebuvo spėjusi išgyventi tikrojo viduramžio. Ji nepažino Vakarų Europos bažnytinio gyvenimo negerovių. Juk tais pačiais 1417 m., kai Konstancos susirinkime pirmą kartą buvo iškeltas šūkis "reformatio in capite et membris — galvos ir narių reformavimas", ten pat buvo duota pradžia Žemaičių vyskupijai. Vilniaus vyskupija tebuvo trimis dešimtmečiais senesnė (1387). Religinis gyvenimas, ypač plačioje Žemaičių vyskupijoje, dar nebuvo spėjęs išsivystyti. Pvz., iki 17-jo amž. pradžios ten nebuvo jokio vienuolyno. Tačiau protestantizmo banga Lietuvon atėjo visu smarkumu.

Jau apie 1535 m. Didžiosios Lietuvos kunigaikštystėje ėmė iš Prūsų plisti Liuterio mokslas, remiamas ir propaguojamas ordino eksmagistro hercogo Albrechto. Ypač daug šalininkų jis rado miestuose. Nuo 1555 metų vyko vis didesnis bajorų ir magnatų persilaužimas į kalvinizmą. Kai aštrioji religinė krizė jau buvo praėjusi, apie 17-jo amž. vidurį, tiesa, buvo imta stipriau perdėti prieš šimtą metų Lietuvą ištikusius pavojus. Buvo minimi neįtikimi užgrobtų bažnyčių skaičiai, buvo rašoma, kad, pvz., Žemaičiuose tik vienas žmogus iš tūkstančio buvo likęs kataliku. Per visą istoriografiją iki šiol dar tebe-

aidi iš jėzuitų istoriko Alberto Wijuko Kojalavičiaus raštų pagarsėjęs teigimas, kad prieš vysk. Merkelį Giedraitį, kuris su jėzuitais "antru kartu" krikštijęs Lietuvą, Žemaičiuose buvo likę tik septyni katalikų kunigai. Tačiau ten pavardėmis galima priskaičiuoti bent septyniolika katalikų kunigų. Jėzuitų misijos abiejose lietuvių vyskupijose (Vilniaus ir Žemaičių) parodė, kad dar septynioliktojo amž. pradžioje atsirasdavo suaugusių, kurie buvo nekrikštyti arba labai ilgai jokios bažnyčios nematę. Bet liaudis pasirodė abejinga protestantizmui, o galingieji magnatai, kurie naujovėmis daugiau įdomavosi dėl politiško ir socialinių motyvų bei paviršutiniško smalsumo, kalvinizmui palaikyti nesukūrė reikalingų institucijų. Tad sėkminga jėzuitų veikla greitai jį sužlugdė.

Jėzuitai į savo rankas paėmė visą Lietuvos švietimą. 1570 m. Lietuvos sostinėje Vilniuje buvo įsteigta pirmoji jėzuitų kolegija. Po devynerių metų buvo įkurta Akademija. Dar po poros metų (1582) ten buvo įkurtos dvi kunigų seminarijos, popiežinė ir diecezinė. Joms abiems vadovavo jėzuitai.

Jėzuitų statutai skatino, jeigu tik pastoracijai buvo naudingiau, pasinaudoti *vietine liaudies kalba*. Šitas jėzuitų veiklos nuostatas Lietuvoje turėjo būti labai plačiai pritaikytas, nes lietuvių parapijose ir 20-30 metų išgyvenę ateiviai kunigai (daugiausia Mozūrijos lenkai) neišmokdavo lietuviškai (yra žinomos pavardės iš 1579 m. vizitacijos). Tad pirmieji jėzuitai portugalai, ispanai, austrai ir lenkai mokydavosi lietuviškai pastoracijos reikalui. Tik liaudies kalba buvo galima šviesti religiška tamsią liaudį. Kaip Latvijoje, taip ir Lietuvoje jėzuitai rūpinosi giedojimais liau-

"Š. K. Aidų" klišė

Už Raseinių ant Dubysos ...

dies kalba. Jie vertė giesmių tekstus arba kūrė naujus, lietuviškus. Jėzuitai yra parūpinę ir pirmąjį katalikišką lietuvišką giesmių rinkinį 1646 m. "Balsas Szirdies."

16-tojo amžiaus antroje pusėje Vilnius neturėjo jokios katalikų spaustuvės. Iš Mikalojaus Kristupo Radvilos ("Našlaitėlio") Nesvyžiaus jėzuitams pasisekė perkeldinti į Vilnių tą spaustuvę, kurioje jo tėvas Mikalojus Radvila Juodasis, didžiausias protestantizmo šulas Lietuvoje, buvo spausdinęs protestantų knygas ir pirmąjį protestantiškąjį katekizmą rusiškomis raidėmis gudams. Turėdami savo rankose spaustuvę, nuo 1576 metų jėzuitai Vilniuje pradėjo žymią katalikiškų knygų produkciją, kurioje vis daugiau vyravo polemniai raštai prieš protestantus. 1585 metais

Vilniuje buvo išleistas jėzuito Kanizijaus katekizmas gudiškai ir latviškai. Yra visa eilė duomenų, iš kurių galima spėti, kad apie tą laiką jėzuitai bus parūpinę ir lietuvišką Kanizijaus katekizmo vertimą. Po dešimties metų kan. Mikalojus Daukša išspausdino lietuvišką Lėdesmos katekizmo vertimą Žemaičių vyskupijai. Tuo pačiu metu buvo pagamintas kitas lietuviškas Lėdesmos vertimas ir Vilniaus vyskupijai, bet jis spaustuvėje žuvo ir, tik iš naujo išvertus, tebuvo išleistas 1605 metais. Po Lėdesmos katekizmo už kelių metų (1599) Žemaičių didžiojo vyskupo Merkelio Giedraičio lėšomis buvo išspausdintas jėzuito lenko Wuyek'o "Postilla Katholicka" lietuviškas vertimas, atliktas to paties kan. Daukšos. Tai buvo pirmosios lietuviškos katalikiškos

knygos apskritai. Tai vis jėzuitų autorių vertimai.

Jėzuitai Lietuvoje ne tik vadovavo jaunuomenės auklėjimui, kunigų ruošimui, jie ne tik vedė liaudies misijas ir rūpinosi leituviškomis giesmėmis bei knygomis, bet turėjo taip pat progos reikšmingai prisidėti prie Lietuvos bažnytinės hierarchijos sustiprinimo. Lemiami metai buvo 1575-tieji. Paliegusiam Vilniaus vyskupui Protasevičiui, jėzuitams be paliovos rūpinantis, koadjutorium buvo paskirtas įtakingiausios kunigaikščių Radvilų giminės jaunas konvertitas Jurgis, dar nespėjęs pradėti nė teologijos mokslų. Tuo pat metu ir lenkai jėzuitai visu uolumu palaikė į naujus Žemaičių vyskopus ne lenką kan. Jokūbą Voronieckį, nuncijaus Caligari labai remiamą Gniezno arkivyskupo sūnėną, bet lietuviškai gerai mokantį Merkelį Giedraitį. Jis ir tapo tikruoju Žemaičių apaštalu.

Stipriai susiskaldęs protestantizmas, tiesa, po žymiojo kalvino Radvilos Juodojo mirties (1565) jau buvo patekęs į krizę. Jau nuo 1567 metų prasidėjo pirmieji reikšmingi didikų atsivertimai. Bet 1569 metais Lietuvoje įsikūrusių jėzuitų vaidmuo katalikybės restauracijoje buvo pats reikšmingiausias.

Zenonas *Ivinskis*

Redakcijos prierašas. Prof. Zenonas Ivinskis istorikų kongrese Vokietijoje skaitys paskaitą tema "Die Rolle der Jesuiten bei der Restauration des Katholizismus in Litauen". Čia skaitytojams patiekėme tos paskaitos santrauką. Manome, kad šios santraukos minčiai paryškinti bus naudinga pacituoti keletą sakinių iš kun. dr. K. Gečio knygos "Katalikiškoji Lietuva" (76-77 psl.):

"Atvykę į Lietuvą (1569), jėzuitai pradėjo smarkiai veikti prieš protestantizmą. Išlikusi gaji ir stipri katalikybė nuo šiol pradėjo kaskart labiau atsigriebti, o reformacija ėmė nesusabdomai slūgti. Nors jos pavojus jau ir buvo sumažėjęs, bet ji dar buvo stipri ir pareikalavo įtemptos kovos. Į tai jėzuitai paniro su visa energija ir įkarščiu, kokiu tiktai galėjo pasižymėti dar jaunas ir judrus vienuolių ordinas. Svarbiausias jų uždavinys buvo laimėti diduomenės palankumą ir josios vaikus paimti į savo įtaką, nes tiktai per didikus vedė tikras kelias į liaudį ir į Katalikų Bažnyčios sustiprinimą. To jie siekė grynai kultūriniu akcija: per savo kolegijas ir akademijas.

Pirmąją savo kolegiją jie įsteigė Vilniuje 1570 m., prisiglausdami prie šv. Jono bažnyčios. Pradžioje, dėl protestantų nepalankumo, jie didesnio pasisekimo neturėjo. Tačiau jėzuitų autoritetas ne smuko, bet kaskart augo ir stiprėjo. Ypačiai daug palankumo jie įgijo 1573 m. didžiai pasiaukodami maro metu. Patraukė jie žmones dar gražiai sutvarkytomis ir iškilmingomis pamaldomis, gražiomis procesijomis, rimtais pamokslais. Su reformatais jie rengė viešus disputus, stengdamies praskaidrinti sujauktas tikėjimo tiesas ir pasižymėdami didesniu išsilavinimu už savo oponentus. Protestantai, patyrę jėzuitus esant mokytus teologus, neturėjo drąsos su jais stoti į viešus ginčus. Jėzuitai patys rengdavo viešus disputus. Jie įvedė paprotį mokyti katekizmo Vilniaus miesto aikštėse. Tai buvo tarsi vieša polemika su protestantizmo šalininkais. Svyruojantieji pamatė, kad nebuvo rimtos priežasties skirtis nuo senos, du amžių Lietuvoje gyvavusios katalikų Bažnyčios.

Jėzuitų kolegija taip pat ėmė pilnėti ir po kelerių metų turėjo arti pusės tūkstančio mokinių, o tarp jų nemaža ir reformatų vaikų. Norėdami jaunimą palaikyti savo rankose, o ypač neišleisti į Vokietijos universitetus, 1579 m. jėzuitai įsteigė Vilniuje akademiją — aukštosios mokyklos branduolį su teologijos ir filosofijos fakultetais. 1644 m. buvo įkurtas ir teisių skyrius. Tuo būdu iki pilno universiteto betrūko tik medicinos fakulteto. XVIII amžiaus gale buvo pradėta dėstyti ir medicina. Akademija tada buvo pavadinta Vyriausiąja Lietuvos Mokykla. Ši akademija buvo kultūros centras Lietuvoje. Ji netrukus išaugo į stiprų katalikybės avantgardą kovai su reformacija. Prie jos buvo steigiamos katalikų jaunuomenei stipendijos, spausdinamos katalikiškos knygos, rengiami vieši disputai su protestantais, mokslinami nauji kolegijų ir rezidencijų vadovai,

ruošiami parapijoms nauji kunigai. Iš šios mokyklos išėjo vėliau nemaža ir lietuviškos sąmonės stiprintojų bei ugdytojų. Tezė, kad tikroji kultūra eina iš vakarų, pirmoje eilėje per katalikų Bažnyčią, šiuo būdu ir lietuvių tautos atžvilgiu pasitvirtino.

Atsivertusieji didikai mielai statydavo naujas bažnyčias, apdovano-davo žemėmis katalikų kunigus, kurdino pas save vienuolius. Daugiausia būdavo mėgstami jėzuitai, kuriuos kviesdavo į savo centrus, sudarydami jiems sąlygas steigti naujas kolegijas.

Tokiu būdu XVI ir XVII amžiuose etnografinėje Lietuvoje buvo nauji jėzuitų centrai Nesvyžiuje, Kražiuose, Gardine, Kaune, Naugarduke, Žodiškyje ir kitose vietose. Mažesniuose miesteliuose ir parapijose jie steigdavo savo misijas ir rezidencijas. Su jomis religinio atgimimo banga ima pamažu riedėti per visą kraštą."

"Š. K. Aidų" klišė

Senovės lietuvių kunigas.

AR RELIGIJA PRIEŠINGA MOKSLUI?

"Naujienose" (1955. I. 6.) kritikojamas mano straipsnis "Ar mokslas priešingas religijai?" ("Laiškai Lietuviams", 1954 m., nr. 11). Kritikas stengiasi įrodyti, kad religija esanti nesuderinama su dabartiniu mokslu ir, perkeldamas klausimą iš teoretinės plotmės į praktinę, kaltina religijos atstovus, kad jie buvę daugelio karų ir žmonių žudynių kaltininkai, o taip pat teigia, kad mokslo atstovai idėjiniu atžvilgiu esą "drungni" ir nesukelia žmonių skerdynių.

"Drungnumas", tiesa, nėra kilnumo pažymys: žolę begrumuliojanti karvė yra tobuliausia prasme abejinga bet kokiai idėjai. Tačiau abejoju, ar mano kritikas panorėtų paimti ją sau pavyzdžiu. Straipsnyje paminėjau tik vieną karštai prieš religiją kovojusį mokslininką, žinomą zoologijos profesorį Ernst Haeckel. Istorija pažįstama daugybę "Haeckelių" ir "Haeckeliukų", kurie, kai tik pasijunta esą pakankamai skaitlingi, nuo pat prancūzų revoliucijos beveik be pertraukos iki mūsų dienų moderniosios apšvietos vardan" tai vienur tai kitur suruošia masines krikščionių skerdynes. Keičiantis laikams, keičiasi tik kovos priemonės: seniau, norint priimesti savas pažiūras, kovota kardais, dabar tam pačiam tikslui tarp kita ko pavartojami spiegiantys garsiakalbiai. Štai viename neva katalikiškame krašte uždraudžiama pamaldų metu perduoti prie bažnyčios per garsiakalbį "Ave Maria", o tuo pat metu leidžiama gatvėse sustatyti ištisas garsiakalbių eiles, kurie kurtinančiai spiegia biaučius dalykus ir kviečia šokti per ištisas gavėnios naktis. Kas atviromis akimis žiūri į

gyvenimą, tas mato, jog "mokslinės pasaulėžiūros" atstovai griebiasi visų moderniosios technikos suteikiamų priemonių, norėdami nuslopinti žmonių religinius jausmus.

Padaręs ekskursiją į praktinę gyvenimo sritį, mano kritikas vėl sugrįžta prie teoretinio klausimo pastatymo. Bet pirmiausia norėčiau jo paklausti, kiek kartų penki kilogramai yra didesni už tris kilometrus, arba kuriai matematikos tiesai yra priešingas tas ar kitas meno šedevras. Be abejo, jis atsakys, kad toks klausimas yra neprotingas, nes minėtieji dalykai yra nepalyginami, jie neturi bendro mato, nes priklauso visai skirtingoms buities plotmėms. Lygiai juokinga yra klausti, ar religija, tai yra žmogaus meilės santykis su savo buities Šaltiniu, yra priešingas mokslui, nes meilė taip pat yra nematuojama jokia mokslinė sąvoka. Tačiau šiuo paskutiniuoju atveju esama ir tam tikro skirtumo nuo anksčiau paminėtųjų dviejų pavyzdžių, nes religinė meilė kreipiasi į patį buities Šaltinį, kurs tuo pat laiku yra ir bet kokių vertybių Šaltinis. Todėl tikrai religingo žmogaus siela atsiveria visoms toms aukštomis vertybėms, kuriose atsispindi Tikroji Buitis.

Ir iš tikro, visais laikais ir visose tautose religijos reprezentantai — kunigai drauge buvo ir mokslo kūrėjai, ir meno skatintojai, ir dorovės sargai. Jeigu kur nors tarp jų pasitaisydavo priešingai pasielgiančių, ten yra asmenų, o ne religijos kaltė. Imant dalyką iš esmės, aišku kaip dieną, kad tarp religijos ir mokslo nėra ir negali būti jokio priešingumo. Dalykas kiek pasikeičia, jeigu paim-

sime ne patį religijos aktą, o tuos lydinčiuosius samprotavimus ir doktrinas, kuriomis paprastai racionalizuojamas religinis santykis su Dievu. Neretai tas racionalizavimas vyksta beveik be jokio atsižvelgimo į profaninį mintijimą, į profaninį mokslą. Tokiais atvejais gali kilti kivirčų tarp vienos ir kitos pakraipos atstovų. Ir nuo seniausių laikų tokių kivirčų būta (Sokrato nuteisimas), jų yra dabar ir, be abejo, bus iki pasaulio pabaigai.

Ir mano kritikas nurodo tokias tariamąsias priešingybes tarp krikščioniškosios religijos ir dabartinio mokslo, ypačingai iškeldamas tariamąjį nesuderinamumą Genezės pasaulio sutvėrimo aprašymą su dabartiniu gamtos mokslu. Apie tuos tariamuosius prieštaravimus paprastai kalba žmonės, kurie nenusimano, kaip reikia žiūrėti į Šventąjį Raštą. Tiesa, ir šiuo klausimu kritikas dedasi daugiau nusimanęs. Pacitavęs tris sakinius iš mano atsiliepimo apie šventraščių, jis teigia, kad tai ir esą viskas, ką aš tenai išskaitęs. Kad čia kritikas aiškiai netiesą kalba, tai kiekvienas lengvai gali patikrinti, pažvelgęs į nurodytąjį "Laiškų Lietuviams" 334 puslapį. Ten sakoma: "Aš norėčiau pridėti, kad mane labiausiai stebina Dievo visur parodomas savo tvarinių laisvės respektavimas... Panašiu būdu ir Apreiškime Jis pilnai panaudoja žmogaus natūralius sugebėjimus, švelniai kreipdamas protą tų rašytojų, kurie buvo kaip priemonė šiam Apreiškimui pasireikšti... Į Apreiškimo rašto sudarymą įeina du beveik nedeterminuojami dalykai: autoriaus laisva valia ir žmogiškoji kalba, turinti labai menką tikslumą ir labai nepastovi. Jeigu tai atsiminsime, tai nesistebėsime, skaitydami raštus, pagamintus žmonių, kurių kultūra ir

mintijimo bei išsireiškimo būdas yra labai skirtingi nuo mūsų dienų..."

Kad kai kuriems tų rašytojų labai trūko tikslumo išsireiškimuose, tai matome kad ir iš šių Exodo vietų: VII, 19-22 kalbama, kad Mozė visame Egipte pavertė krauju visą vandenį, net ir tą, kurs jau buvo induose. Bet tą pat padarė ir egiptiečių burtininkai. Tad klausimas, iš kur tie burtininkai galėjo paimti vandens, jeigu jau Mozė jį visą buvo pavertęs krauju? Panašiai kalbama apie dulkių pavertimą uodais (VIII, 17) arba apie išnaikinimą maru visų gyvulių (IX, 6 ir 25), tačiau tas nesukliudė Mozei po poros dienų vėl išmušti visus gyvulius ledais.

Aišku, kad tie aprašymai yra tolimi nuo matematiško tikslumo ir nėra betarpiškai paties Dievo suredaguoti. Savo knygoje "EI hombre, ¿un enigma?" aiškiai parodžiau, kad jokia gera dvasia negali paversti žmogaus bevaliu įrankiu, todėl šventraščio autorių inspiracijos negalima lyginti su spiritistų mediumo "automatinio rašymo". Mediumas tikrai tampa blogosios dvasios bevaliu instrumentu, nežinančiu, ką jo ranka rašo. Šventraščio autorių inspiravimą gal geriau galima lyginti su vizijomis, suteikiamomis pvz. kad ir Teresei Neumanaitei, kuri paskiau jas nupasakoja taip, kaip sugeba.

Mano kritikas, kalbėdamas "savojo mokslo" vardu ir skaitydamas mane nieko neišmanančiu gamtos moksluose, nors aš esu padaręs doktoratą iš fizikos, stengiasi dalyką perstatyti taip, tarsi mokslas neigtų Genezės aprašymą apie pasaulio sutvėrimą. Pažiūrėkime į tai iš arčiau.

Genezės I, 1. Pradžioje Dievas sutvėrė dangų ir žemę. Taigi, čia aiškiai pabrėžiama, kad dangus ir dangaus kūnai sutverti anksčiau už žemę.

mę. Savo minėtoje knygoje parodžia, kaip mokslas tą tiesą kuo aiškiausiai patvirtina.

2. Pagal visas dabar gamtos mokslų turimas žinias beveik nėra jokios abejonės, kad žemės rutulys kadaise yra buvęs karštas ir kad būta daug daugiau vandens, negu jo dabar yra vandenynuose. Karšti vandens garai ir tiršta atmosfera kilo į viršų šimtus kilometrų, o beatvėstanti žemė kunkuliavo. Mozė mato, kad ta žemė yra beformė ir tuščia, kad tamsa supa bedugnes, bet viskas vyksta planingo formavimosi rėmuose (Mozės žodžiais tariant. Dievo Dvasia reiškėsi virš vandenų).

3. Žemei labiau atvėsus, dalis vandens kondensavosi, garų sluoksnis sumažėjo, per tirštus rūkus galėjo jau prasimušti kiek šviesos, ir ant tokios žemės savo vizijoje perkeltas Mozė pamato tą šviesą, kuri jam patinka, ir rašo, kad Dievas liepė pasidaryti šviesai.

4-5. Ta jo vizija apėmė kiek ilgesnį laiką: matyt, ji bus prasidėjusi pavakarėj ir tęsėsi iki ateinančio ryto. Todėl jis rašo, kad šviesa buvo atskirta nuo tamsumos ir kad tuo būdu pasidarė dienos ir naktys.

6-8. Kai karštoje žemėje pasibaigė stiprus vandens virimas, buvo galima pastebėti atstumas tarp vandens paviršiaus ir kondensuotų garų — debesų. Mozė tai mato ir kalba apie firmamentą arba tvirtą paviršių, kurs atskiria vandenį, esančius žemai, nuo tų, kurie buvo viršuje. Tą atskyrimo liniją jis pavadino dangumi.

9 -10. Žemei vėstant, lengvesnioji sialo žemės pluta apdengė visą žemės rutulį. Šis lygus žemės klodas visas buvo apdengtas 4 - 5 km. gilumo vandenynu. Mozė mato, kaip Dievo parėdymu šis sialo klodas, endo-

geninėms ir exogeninėms jėgoms veikiant, suskyla; mato, kaip jo dalys sustumiamos į kontinentus, į kalnus ir kaip tarp jų susidaro įdubimai — vandenynai. Vadinasi, Mozė girdi Dievo liepimą atsiskirti sausumai.

11-13. Toliau Mozė mato, kaip ant tos sausumos atsiranda įvairi augmenija, ir tai buvusi trečioji diena arba trečioji jo vizija.

Mano kritiką labai stebina, kaip galėjo trečiąją dieną atsirasti augmenija, jeigu saulės pasirodymas teminimas tik ketvirtąją dieną. Jeigu jo gamtos pažinimas būtų buvęs kiek didesnis, jis būtų turėjęs žinoti apie sėkmingus eksperimentus dauginti įvairius augalus be saulės šviesos, o vien tik veikiant į juos dirbtinu būdu pagamintais įvairaus ilgumo spinduliais. Žemės istorijos pradžioje augalams augti pakako ir tos šviesos, kuri prasimušė pro tirštus debesis, juo labiau, kad saulė tada buvo jaunesnė, gal savo spinduliavimo aukščiausiam laipsnyje.

14-19. Toliau Mozė savo vizijoje atsiduria ant tokios žemės, kur debesų sluoksnis bent protarpiais prasiškleidžia ir pasidaro matomi dangaus kūnai: saulė, mėnulis, žvaigždės.

20 - 25. Mozė mato roplių, paukščių ir gyvulių vienas po kito atsiradimą, ką taip pat pilnai patvirtina dabartinis paleontologijos mokslas.

Atrodo, kad mano kritikas norėjo dar kartą patvirtinti žinomą tiesą, kad puikybė yra atvirkščiai proporcinga mokslui. Menkai ką nusimanantieji dažnai pasišauna pamokyti tuos, kurie daugiau už juos žino. Tad matome, kad ne religija kovoja prieš mokslą, bet atvirkščiai: dažnas, prisidengęs mokslo vardu, stengiasi slopinti religiją.

Dr. J. Mačernis

GYVENIMO TIKSLAS

"Kokios trumpos buvo mano dienos!" — mąsto Nijolė, nešdama rankose besnaudžiančią dukterį. Dar tik penkeri metai, kai jiedu susituokė — penkeri metai, pilni laimės ir džiaugsmo. Jie susituokė iš meilės ir manė, kad ji amžinai juos lydės. Tada Nijolei buvo 22 metai — pats laikas ištekti. Baigusi universitetą, ji susipažino su Vytautu ir po metų jau vadinosi ponia. Ji buvo graži — labai graži: juodų plaukų, žalsvai mėlynų akių, aukšta ir liekna. Vyrą ji mylėjo aklai ir buvo jam pasišventusi širdimi ir siela. Po metų jiems gimė dukrelė — Gintarėlė. Atrodė, kad laimė jų šviesiame namelyje nebetilps. Ach, koks nepastovus dalykas ta žemiška laimė!

Vakar jie buvo baliuje — vyriausias daktaras šventė 25 metų darbo sukaktį. Nijolė buvo graži ir išmintinga, argi nuostabu, kad visi ją mielai šokdino ir šnekino. Net ir vyras, kai juodu ėjo iš namų, pabučiavo jai į ranką ir pasakė: "Toj baltoj suknelėj, Nijolėle, tu daugiau į mano dukterį panaši, negu į žmoną..." Ji nusišypsojo šypsena, kurią tik vienas jos vyras tegalėjo suprasti, ir patenkinta apsisiautė nauju kailiniu apsiaustu.

Vakarienės metu ji pradėjo žvalgytis vyro. Net juokinga jai pačiai atrodė, kad va minutėlę jo nemato ir jau rūpinasi. Ji paliko svečių kambarį ir, pasikėlusį savo ilgos suknelės plačią uodegą, švelnučiais judesiais nuplaukė per kabinetus. Praėjo porą kambarių, kur vieni gėrė, kiti žaidė kortomis, pašnekėjo su jaunute daktaro dukterimi ir išėjo į koridorių. Bet vyro nebuvo. Tada ji apsisuko ir jau norėjo grįžti atgal, kai iš lauko sugrį-

žo jos vyras: jis lydėjo vieną iš ligoninėje dirbančių gailėstingųjų seserų. Nijolė nejučiomis pasitraukė į kampą ir sustingo: Vytautas, jos mylimas ir garbinamas Vytautas, nuvilko tai svetimai moteriškai apsiaustą ir, paėmęs už veido, pabučiavo į lūpas. Jis buvo truputėlį išgėręs ir linksmai niūniavo kažkokią dainelę. Nijolė apsisuko ir, prasistūmusi pro šalį, išbėgo laukan. "Apgavikas!" — kartojo ji pusbalsiai, — "apgavikas! Penkerius metus jis mane bučiavo ir kalbėjo meilūs žodžius, kai tuo tarpu aš jam tebuva vienas žaisliukas!" Ir ji brido per sniegą, nejudama nei šalčio, nei nustebusių žmonių žvilgsnių, nusiminusi ir nelaiminga. "Gal visi tai žinojo", — galvojo ji, — "gal jie su užuojauta žiūrėjo į mane, kada aš didžiavausi savo vyru..." Tik po ilgo betikslio klaidžiojimo ji prisiminė Gintarėlę ir sugrįžo. Vyras jau buvo namuose. Jis sėdėjo prie degančio židinio, paslėpęs galvą rankose.

Nijolė sudribo į fotelį ir pravirko: tyliai, be kūkčiojimų, didelėmis krištolinėmis ašaromis. Ji verkė už praeitį, už sugriautą gyvenimą, už tuos penkis melo pilnus metus, už dukters bedalį likimą ir už visas svajones, ilgesio sapnus... Veltui vyras bandė bučiuoti jos sušalusias rankas ir prakalbinti. Tik vėlai vakare ji išgėrė vaistų ir užmigo.

Iš ryto ji ilgai miegojo; atsikėlusį sudėjo savo ir dukrelės rūbus ir užsisakė bilietus popietiniu traukiniu į Čikagą. Ten gyvena jos tėvai, ir ten ji sustos. Jai nusmilksta ranka, bet ji kantriai neša miegančią Gintarėlę. Dar pora namų, ir ji bus pas mamą. Mama! Nijolei tas žodis atrodė ma-

giškas. Nežiūrint to, kad ji tėra augtinė, Nijolė nežino pasaulyje nieko kito taip mylimo ir raminančio, kaip jos globėja. Ji paėmė Nijolę mažą iš prieglaudos ir augino, kaip savo kūdikį. O kai Nijolė įsimylėjo, globėjai iškėlė jai dideles vestuves ir išlydėjo su ašaromis.

"Mama!" — sako ji, pradarius motinai duris, — "Mama!" — ir pravirksta. Motina neklausia nieko. Ji įveda Nijolę į kambarį ir, pasodinusi į minkštą kėdę, ranka glosto jos šilkinčius juodus plaukus. Paskui ji paima mergaitę ir nunešusi paguldo į lovą. Kelionės išvargintas kūdikis užmiega greitai. Motina sugrįžta atgal ir atneša valgyti. Pamažu Nijolė nurimsta; nameliuose šilta ir jauku, tėvas dirba dar, ir jiedvi išsišneka. "Aš niekada negrįšiu pas jį," sako ji, "niekada. Jis mane ir toliau apgaudinės. Aš negrįšiu, mama, leisk man su Gintarėle pasilikti čia..." — "Tu esi pavargusi, Nijolėle", sako motina. "Atsigulk ir pailsėk. Rytoj iš ryto gyvenimas visai kitaip atrodys..." — "Bet aš nebe noriu gyventi", vėl pravirksta Nijolė. "Aš niekad nepajėgsiu užmiršti to paniekinimo ir dovanoti. Ach, Dievuliau mano..." Bet nuovargis paima viršų, ir ji užmiega.

Kai Nijolė pabunda, saulės spinduliai jau yra pribėrę pilną kambarį šviesos ir žaidžia jos tamsiuose plaukuose. Ji smagiai nusiraivo ir atsistėda. Tik tada ji pamato neįprastą aplinką ir viską prisimena. Jos plačios akys prisimerkia, ir saulėtas rytas nustoja viso grožio. "Aš turiu apie tai negalvoti", mąsto ji. "Aš turiu negalvoti..."

"Pusryčiai jau gatavi", žadina ją motina, ir Nijolė atsikelia. Jos suknelė suprosyta, kojinės išplautos ir pakabintos vonioje, batai nublizginti, ir Nijolei net akys apsiašaroja iš dė-

kingumo motinai už jos pagalbą. Ji tyliai geria juodą kavą, sekdamas kieme jau žaidžiančią Gintarėlę, ir klausosi motinos kalbos, kuri pasakoja apie tėvo sunkų darbą ir ilgąs valandas geležies fabrike, apie naujai išleistas knygas, ir Nijolė pati nepajunta, kai ji įsitraukia į kalbą.

Tik kai Gintarėlė įbėga į kambarį ir valgydama priešpiečius teiraujasi, kodėl jos be tėvelio, Nijolės veidas apsiblausia. "Išeikime pasivaikščioti", pertraukia jos mintis motina. "Aš norėjau jums parodyti vienuolių naujai pastatytą prieglaudą". Gintarėlė bėga priešakyje, šokdama tai ant vienos, tai ant kitos kojytės. Nijolė eina tyli, susikaupusi. Ji žino, kad motina turi tikslą, vesdama jas į prieglaudą, bet neklausia: žodžiai taip mažai tepasako.

Prieglauda erdvi ir graži. Švariai blizgančiomis grindimis vaikšto vienuolės, kurių ilgi rūbai ir tiesi išvaizda Nijolei primena knygosose skaitytas Romos vaidilutes. Žaidimų kambaryje pilna vaikų: jie dėlioja kaladėles, nešioja lėles. Beveik visi Gintarėlės amžiaus, bet jų akyse spindi nebe vaikiškas rimtumas. Su smalsumu ir vaikiška nekaltybe jie seka Nijolę. "Ponia ieškote ko?" klausia rudaakis berniukas, palikęs savo žaidimo draugus ir atėjęs pas Nijolę. "Kodėl?", — susimaišo Nijolė: toks rimtas vaiko klausimas išmuša ją iš vėžių. "Aš galvojau, gal jūs mano mama", visai nesumišęs teisinasi vaikas, "aš jos nepažįstu, bet žinau, kad ji ateis kurią dieną ir paims mane į namus..." Ir apsisukęs jis sugrįžta atgal. "Mama, eikime iš čia..." šnabžda susigraudinusi Nijolė, ir jos išeina.

Pavasario saulė dabar pati maloniausia: šilta ir gaivinanti. Jos sustoja parke ir prisėda ant suoliuko. Ni-

jolė tačiau nemato gamtos grožio: ji žiūri į žemę ir klausosi. "Tai vaikai daugiausia suirusių šeimų", pasakoją motina. "Jų tėvai išsiskyrę ir nežiūrint to, kad motinos juos ir mylėjo, sunkios gyvenimo sąlygos arba ir naujos vedybos privertė jas atsiskirti. Čia juos myli ir prižiūri. Bet didesnieji prisimena su meile net ir sugriuvusius namus ir laukia valandos, kai vėl pamatys savo mamą. Kiti net nematę savo tėvų — tai vaikai mergaičių, kurios pasidavė laisvai meilei ir turėjo vaikus, neturėdamos vyrų..." "Kurių vaikas aš?" — staiga klausia Nijolė. "Dar prieš man ištekant, tavo tėvelis draugavo su viena studente", pasakoją motina. "Mes vėliau girdėjome, kad ji mirė džiova. Aš nieko neklausiau, jis nepasakojo — mudu buvome taip labai laimingi. Ir tik po pusmečio jis man tepasakė, kad ne džiova jo mylimą nutraukė į kapus, bet nelaiminga meilė: ji mirė gimdydama. Vaiką jis atidavė į prieglaudos namus, bet sąžinės balsas vis kamavo — o gal ir kraujas šaukė. Kaip tik tada ir aš laukiau šeimos. Kai jis man pasakė tiesą, atrodo, kad pasaulis grius. Ir aš pamečiau kūdikį, vienintelį, kurį man Dievas buvo skyęs... O kai pasveikau, ir tik tuščia ateitis testovėjo prieš akis, prisiminiau prieš Dievą duotą pažadą ir bėdoje ir varge neapleisti. Paėmėme mes tave iš prieglaudos jau metų... Ir nuo to laiko aš esu laiminga, net tik dabar tesuprantu, kad tikroji laimės paslaptis glūdi pasiaukojime ir meilėje..."

Nijolė tyli. Jai net ausys parausta iš gėdos pagalvojus, kad buvo pasiruošusi sugriauti savo šeimą dėl vieno pabučiavimo. Ji atsistoja ir pabučiuoja motiną į kaktą. "Ačiū, mama..." Ir ji bėga skubiais žingsniais namo, prie telefono, drebančiomis

rankomis ir smarkiai plakančia širdimi. O motina pasisodina Gintarėlę ant kelių ir šypsosi: "Kiek daug didvyrių yra moterų tarpe, Gintarėlė, kiek daug niekieno nežinomų ir negarbinamų didvyrių..." *Raganėlė*

RŪPIMIEJI KLAUSIMAI

1. *Ar yra uždrausta skaityti nekatalikiškuose žurnaluose gražius Kristaus gyvenimo aprašymus arba žiūrėti ir gėrėtis gražiais meniškais paveikslais, atvaizduojančiais Kristų?*

2. *Man yra neaišku, kaip žydai galėjo taip paniekinti savo tautos žmogų — Kristų. Gal kuri nors jų grupė ar partija ir nepripažino Jo Dievo Sūnumi, Jį pasmerkė ir nužudė, bet argi galėjo visa žydų tauta Jį atstumti ir Jo nepripažinti?* *Pr. Al.*

1. Gražiais paveikslais gėrėtis niekas nedraudžia, nesvarbu, kas būtų jų autorius. Religines nekatalikų parašytas knygas ar religinius straipsnius paprastiesiems, nedaug su teologija susipažinusiems žmonėms paprastai draudžiama skaityti, nes ten gali būti įvairių nekatalikiškų minčių ir klaidų, kurias paprastam žmogui sunku atskirti nuo tiesos. Tad tokios knygos ir toki straipsniai gali jį suklaidinti.

2. Prieš Kristų ypatingai kovojo fariziejai ir Rašto žinovai. Jie sukurstė ir liaudį. Daug buvo žydų, kurie Kristaus mokslą priėmė. Juk ir apaštalai buvo žydai. Daugelis pirmųjų krikščionių buvo žydų kilmės. Taigi, dalis žydų tautos priėmė Kristaus mokslą ir tapo krikščionimis, o kita dalis pasiliko savo sename tikėjime ir nepripažino Kristaus laukiamu Mesiju. Mesijo jie dar ir dabar tebelaukia.

Redaktorius

TĖVYNĖS MEILĖ NEDALOMA

Lietuva — katalikiškas ir tvirtas savo tikėjime kraštas. Nepriklausomybės metais jame gyveno 85,7 procentai katalikų. Būdingi yra šiam kraštui kloniai ir kalneliai, gražios lygumos, žali miškai, sodybose išauginti vešlūs sodai su čiulbančiu virš lygiųjų Lietuvos laukų vieversėliu ir pavasarį kukuojančia gegute, su skardžiai besuokiančia alyvų krūme lakštingala, su girgždančiomis kaimų sodybose svirtimis. Bet nemažiau Lietuvos laukams, sodyboms ir pakelėms yra būdingi Rūpintojėliai ir kryžiai bei meniškai išpiaustytos koplytėlės. Atimk, žmogau, iš mūsų Tėvynės laukų kryžius, kryželius ir meniškai išpiaustytus berymančius Rūpintojėlius — ir nebeliks tos Lietuvos, kurią tu, lietuvi, pažinojai, mylėjai ir tebemyli. Panaikink lietuvių tautos religinius Kalėdų, Velykų, Sekminių, Žolinės bei Vėlinių papročius — ir Lietuva tau nieko daugiau nesakys, negu bet kuri kita svetima tauta.

Be abejo, pašeimininkavus eilę metų mūsų krašte brutaliai ir bedieviškai bolševikui, didelė dalis gražaus mūsų žemelės papuošalo bus išgriauta, sunaikinta, bet darbšti lietuvių ranka visa tai atstatys, atkurs, tik duok. Dievuli, mūsų Tėvynei laisvę.

Argi gali būti kas nors maloniau religingai lietuviui akiai, kaip ankstyvą sekmadienio rytą paruge beskuobanti bažnyčion moterėlė, nešina didžiule maldaknyge, arba keliais ir keeliais džiaugsmingai beklegas lietuviškas jaunimas — traukias į maldos namus? Ar gali kas nors labiau žavėti lietuvių širdį, kaip mažas berniukas, suklupęs prie didelio kryžiaus, arba maža mergytė su gėlele kasose, dedanti gėlių vainikėlį prie Marijos kojų?... Ar maža lietuvių širdžiai pasako tos gražiosios gegužinių pamaldų apeigos kaimų klėtelėse arba seklyčiose? Taip lygiai ir viso krašto bažnyčios, puošnios šventovės, kiek intymios idilijos įdiegia į tikinčio lietuvių širdį... O stebuklingosios vietos — Šiluva, Pažaislis, Žemaičių Kalvarija ir daugybė kitų — kiek vilties teikdavo lietuviams, prašantiems Marijos užtarimo...

Taigi, jei kas Lietuvą myli, turi ją mylėti visą, ne dalimis. Būtų keista, jeigu jaunuolis, mylįs mergaitę, temylėtų tik jos akis, nosį ar ausis, bet nemylėtų jos visos. Taip lygiai ir tie, kurie save laiko liberalais, bedieviais, kuriems nebrangi religija — nemyli Lietuvos. Tėvynės meilė yra nedaloma.

Pr. Alšėnas

ĮSIGYTINOS KNYGOS

Jei kas norėtų įsigyti Dr. J. Mačernio knygą "El hombre, ¿un enigma?", gali ją gauti, nusiuntęs autoriui du doleriu šiuo adresu: J. Mačernis, Isleta 1957, 4 de Junio, Buenos Aires, Argentina, S. A.

"Laiškų Lietuviams" Administracijoje dar galima gauti šias knygas: Dievas ir Žmogus, Tu ir Ji, Kas žiūri ir nemato. Taip pat galima gauti įrištų "L. L." komplektų visų praėjusių metų. Vienerių metų komplekto kaina — \$4.

PASAULIO LIETUVIŲ MALDOS IR ATGAILOS DIENA UŽ LIETUVĄ

Šių dienų bedievybei sulaikyti nepakanka vien tik darbo ir fizinės jėgos, bet reik ir dangaus pagalbos. Reikia, kad žmonija dvasiniai atgimtų ir grįžtų prie dieviškųjų Tiesos idealų.

Gegužės 13 dieną sueina 4 metai, kai Lietuvos tauta buvo paaukota Nekalčiausiai Marijos Širdžiai ir paskelbta Nekalčiausios Marijos Širdies Lietuvos Tautos Karalienės švente.

Kiekvienais metais ši šventė yra švenčiama kaip viso pasaulio lietuvių

Maldos ir Atgailos Diena už Lietuvos laisvę ir ten persekiojamą bažnyčią.

Tą dieną visi lietuviai yra kviečiami savo maldas ir darbus siųsti Dangaus Karalienei, kad Ji išmeltų iš savo Sūnaus mūsų kenčiančiai ir vargų iškankintai tėvynei laisvę ir pasauliui Taiką, o mūsų brolių širdyse uždegtų Švenčiausios Jėzaus Širdies begalinės meilės ugnį.

Ta proga Lietuvos Mėlynosios Armijos Sąjūdis kviečia visus lietuvius stoti į šį religinio atgimimo, maldos ir atgailos sąjūdį ir jungtis kartu prie 8 milijonų Mėlynosios Armijos Sąjūdžio narių.

Mėlynosios Armijos Lietuvos Sąjūdžio Centras.

Dr. P. Kaladė
Pirmininkas

Kun. A. Kontautas
Dvasios Vadas

Dr. J. Leimonas
Sekretorius

“L. L.” RĖMĖJAI

"L. L." arba tremtiniais Vokietijoje aukėjo:

L. Balnionis (Detroit) — 5 dol.

Po 3 dol.: A. Švagždys, M. Noreikienė, E. Jonušas, J. Platakis, L. Tamošauskas (visi Chicago), J. Strikaitienė (Cicero).

Po 2 dol.: J. Kučiauskas (St. Louis), S. Daunys (Chicago).

Po 1 dol.: J. Kasakaitis, V. Sinkevičius, B. Beleškienė, K. Valiukaitis, Br. Ūsas, M. Monkevičius, St. Budrys, Br. Mikulskienė, A. Šembrokas, J. Skačkauskas, L. Vilimas, M. Krasauskas, V. Umbrasas, J. Pocienė, R. Oleškevičiūtė, S. Daukienė (visi Chicago), Pr. Stirbys (New Britain), I. Anužis (Toronto), E. Aukštakalnis (Toronto), J. Pupininkas (Rochester), P. Jaudegis (Omaha), J. Anužis (Toronto), J. Kalainis (St. Catherines), A. Andrews (Vancouver), J. Stonkus (Cicero), J. Paukštaitis (Omaha), P. Viltrakis (Newport), P. Zigmantas (Cleveland), B. Bacevice (Cleveland), A. Kurliandskas (Worcester), L. Matukienė (Woodstock), L. Ptašinskas (Montreal), A. Bilaitis (Kearny), S. Liaukšminas (Hartford), J. Janušonis (Waukegan), A. Matulionis (Plattsburg), O. Dumčiūtė (Cicero). Visiems nuoširdžiai dėkojame.